



KEVAN TUTKIMUKSIA 2/2022



Työssä ja eläkkeellä julkisella sektorilla vuosina 2011–2020

Janne Salonen ja Petra Sohlman

Kevan tutkimuksia 2/2022

Työssä ja eläkkeellä julkisella sektorilla vuosina 2011–2020

Janne Salonen ja Petra Sohlman

ISBN 978-952-5933-68-0 (nidottu)

ISBN 978-952-5933-69-7 (pdf)

ISSN-L 2242-0851

ISSN 2242-0851 (painettu)

ISSN 2242-086X (verkojulkaisu)

Tiivistelmä

Tämä tarkastelu tuottaa ajantasaista tietoa työnteen ja eläkkeen limittymisen yleisyydestä julkisella sektorilla. Julkinen sektori eroaa yksityisestä siinä, miten mahdollista työnteko eläkkeen rinnalla on eri ammateissa ja työpaikoilla. Oman erityispiirteensä lisäävät myös julkisella kunta-alalla ja valtiolla käytössä olleet henkilökohtaiset eläkeiät. Tarkastelu kohdistuu julkisen sektorin omaan työuraan perustuviin eläkkeisiin, joita maksetaan alle 68-vuotiaille. Tarkastelun piiriin on valittu vanhuuseläkkeet, työkyvyttömyyseläke, kuntoutustuki ja osatyökyvyttömyyseläkkeet. Näkökulmana on työn ja eläkkeen limittyminen vuosina 2011–2020. Tulosten avulla voi osaltaan arvioida työnteen ja eläkkeen limittymisen yleisyyttä suurimmissa ammattiryhmissä työvoiman saatavuudenkin kannalta.

Alle 68-vuotiaiden eläkkeensaajien lukumäärä on laskenut tarkastelun kohteena olevina vuosina. Laskua on paikantunut kaikkiin tämän tarkastelun eläkkeisiin. Työssä eläkkeellä olleiden määrät ovat laskeneet muissa järjestelmissä paitsi kunta-alalla. Eläkkeensaajien määrään keskeisesti vaikuttava vakuutettujen määrä on samanaikaisesti laskenut sekä valtiolla että kirkolla.

Kunta-ala

Työssä ja eläkkeellä olevien lukumäärä on lievästi kasvanut ja painottunut vanhuuseläkkeessä vanhempiin ikäryhmiin. Kasvua on erityisesti osatyökyvyttömyyseläkkeiden saajissa, kun vanhuuseläkkeen saajien lukumäärä on tarkastelujaksolla vakioitunut. Vuosina 2011–2020 osatyökyvyttömyyseläkkeiden saajista 89 prosenttia ja vanhuuseläkkeen saajista 7 prosenttia työskenteli eläkkeen rinnalla. Ammatin perusteella osatyökyvyttömyyseläkkeen rinnalla työskenteleminen oli yleistä hoitoalalla, varhaiskasvatuksessa sekä siivous- ja keittiöalalla, joissa osuus oli 97 prosenttia. Vanhuuseläkkeissä ammattitausta on hyvin vaihteleva, ja kunta-alan suurimmat ammatit korostuvat. Valtion tapaan, kunta-alalla käytössä olleet yleistä eläkeikää alemmat henkilökohtaiset eläkeiät ovat osaltaan lisänneet työntekoa eläkkeen rinnalla erityisesti vanhuuseläkkeessä. Hoitoalalla vanhuuseläkkeen rinnalla työskentelevien osuus oli vuonna 2020 noin 26 prosenttia. Vastaava osuus oli opetuslalla 24 prosenttia ja varhaiskasvatuksessa 17 prosenttia. Työn ja eläkkeen limittymisen kesto tarkastelujaksolla oli pisin osatyökyvyttömyyseläkkeissä, joissa kesto oli keskimäärin 29 kuukautta. Vanhuuseläkkeissä vastaava luku oli 6 kuukautta.

Valtio

Eläkkeensaajien lukumäärä on valtiolla ollut pitkään laskussa, mikä on keskeisesti seurausta vakuutettujen määrän laskusta. Ikärakenteen muutos näkyy valtiolla kunta-alaa maltillisemmin. Vuoden 2011 jälkeen työssä ja eläkkeellä olleiden lukumäärä on laskenut 17 prosenttia, joskin viime vuosina eläkkeensaajien määrät ovat vakiintuneet. Vuosina 2011–2020 osatyökyvyttömyyseläkkeiden saajista 85 prosenttia ja

vanhuuseläkkeen saajista 9 prosenttia työskenteli eläkkeen rinnalla. Kuten kunta-alalla, työssäkäyvien vanhuuseläkkeen saajien osuutta selittää osaltaan yleistä eläkeikää alemmat henkilökohtaiset eläkeiät, jotka mahdollistavat työuran jatkamisen eläkkeen rinnalla muihin verrattuna. Opetusala on valtiolla suurin ammattiala, ja sen piirissä myös työn ja eläkkeen limittyminen on yleisintä eri eläkkeillä. Vuonna 2020 vanhuuseläkkeellä olevista opetusalan henkilöistä 24 prosenttia kävi töissä. Yliopisto- ja tutkimustyöntekijöillä luku oli 18 prosenttia. Muista ammattiryhmistä voidaan mainita sotilaat ja rajavirkamiehet, joissa osuus oli 10 prosenttia (julkisen sektorin palvelua). Työn ja eläkkeen limittymisen kesto tarkastelujaksolla oli pisin osatyökyvyttömyyseläkkeissä, joissa kesto oli keskimäärin 30 kuukautta. Vanhuuseläkkeissä vastaava luku oli 7 kuukautta, eli käytännössä saman verran kuin kunta-alalla.

Kirkko ja Kela

Työssä ja eläkkeellä olleiden lukumäärä on laskenut vuoden 2011 jälkeen kolmanneksen. Vuoden 2017 jälkeen lasku on kuitenkin taittunut ja lukumäärät vakiintuneet. Ikärakenteessa on tapahtunut lievää painottumista yli 63-vuotiaisiin, mikä seuraa eläkeiän noususta. Tarkastelujaksolla osatyökyvyttömyyseläkkeiden saajista 88 prosenttia ja vanhuuseläkkeen saajista 14 prosenttia työskenteli eläkkeen rinnalla. Vanhuuseläkkeellä työskentely on selvästi yleisempää kuin muualla julkisella sektorilla. Vanhuuseläkkeen rinnalla työskentely on verrattain yleistä useissa ammateissa. Kirkon ammateissa palvelee runsaasti niin sanottuja kutsumusammateissa olevia, mikä voi osaltaan selittää pitkiä työuria ja työn jatkamista, erityisesti vanhuuseläkkeen rinnalla. Ammatteja, joissa työnteko vanhuuseläkkeen rinnalla oli yleistä, olivat papit (16 %), kiinteistöhuollon työntekijät (14 %), kerhojen ohjaajat (14 %) ja diakonit (14 %). Työn ja eläkkeen limittymisen kesto tarkastelujaksolla oli pisin osatyökyvyttömyyseläkkeissä, joissa kesto oli keskimäärin 30 kuukautta. Vanhuuseläkkeissä vastaava luku oli 12 kuukautta eli selvästi enemmän kuin muualla julkisella sektorilla.

There exists a body of statistical reports on working while drawing pension. The reports give an overview of this topic in the Finnish statutory earnings-related pension system since pension reform 2005. Working while drawing pension is, however, quite a different phenomenon comparing employees in the private sector and the employees in the public sector. Although the pension rules are similar, private sector employees work in different occupations and businesses compared to public sector employees. This report aims to illustrate this phenomenon among public sector employees, that is, in central government, local government, Kela and Evangelical Lutheran Church of Finland. The administrative register-based study material covers years from 2011 to 2020, which is our study-period.

In the Finnish statutory pension system, it is possible to work while drawing pension. The employees' subjective right covers all pension types: disability pensions, old-age pension, partial old-age pension, as well as survivor's pensions. This report focuses on the following benefits of own right: disability pensions and old-age pension. There are however rules in place, which limit the amount of work while drawing partial or full disability pensions. The amount of work or salary is not limited for the old age retired. It is of great interest to know in which occupations employees prolong working lives by working while drawing old-age pension. It is equally important to know, in detail, how partially work able employees select to work while drawing partial disability pensions, and in which occupations.

The results indicate that the number of pension recipients (under 68-year-olds) is decreasing, which is mainly a result of decreasing number of public sector employees and lower of disability pensions. The number of people working while drawing pension is on a decline in central government and Church. Local government is the largest pension system, with a share of 72 per cent in 2020 of all public sector pension recipients. The respective share of central government was 24 per cent.

Overall, working while drawing pension is most common in partial disability pension with a share of 90 per cent, which is as expected. In the local government the share of retirees working while drawing old-age pension was 7 per cent, and 9 per cent in the central government. Contrary to private sector, there are still some individual pension ages in certain public sector occupations, which yields to relatively early labour market exit, but also promotes labour market re-entry.

The duration of interleaving time was 30 months in partial disability pension and 7 months in old-age pension. For majority of the retirees the results also indicate later old-age retirement and thus working while drawing old-age pension at later ages, which is in line with the expectations of the pension reforms in 2005 and 2017.

In the local government working while drawing pension was most common in occupations related to health care and early childhood education. In the central government the main occupation was education. This prompts the question of possible labor force reserve, among already retired, which could ease the shortage of employees in certain occupation, e.g., in health-care sector and in white-collar professions.

Keywords: earnings-related pension, public sector employee, working while retired, central government, local government, Finland

Denna granskning tar fram aktuell information om hur allmänt det är med arbete vid sidan av pension i den offentliga sektorn. Den offentliga sektorn avviker från den privata sektorn i möjligheterna att arbeta vid sidan av pensionen i olika yrken och på olika arbetsplatser. Ett annat särdrag är de personliga pensionsåldrarna som förekommit inom kommunsektorn och staten. Granskningen omfattar pensioner i den offentliga sektorn som grundar sig på den egna yrkeskarriären och som betalas till personer under 68 år. Granskningen omfattar ålderspensioner, invalidpension, rehabiliteringsstöd och delinvalidpensioner. Granskningen har genomförts med perspektiv på hur arbete utförts parallellt med pension 2011–2020. Med hjälp av resultaten kan man bedöma hur vanligt det är med arbete vid sidan av pension i de största yrkeskategorierna med tanke på tillgången till arbetskraft.

Antalet pensionstagare under 68 år har sjunkit under de år som är föremål för granskning. Nedgång har förekommit i alla pensioner som ingick i granskningen. Antalet pensionstagare som arbetar har sjunkit i alla andra pensionssystem utom i kommunsektorn. Antalet försäkrade som centralt påverkar antalet pensionstagare har sjunkit samtidigt inom både staten och kyrkan.

Kommunsektorn

Antalet pensionstagare som arbetar har ökat lite och är i fråga om ålderspension störst i äldre åldersgrupper. I synnerhet antalet mottagare av delinvalidpensioner har ökat medan antalet ålderspensionstagare har stabiliserat sig under granskningsperioden. Under 2011–2020 arbetade 89 procent respektive 7 procent av mottagarna av delinvalidpensioner och ålderspension vid sidan av pensionen. Sett till yrket var arbete vid sidan av delinvalidpension allmänt inom vårdsektorn, småbarnspedagogiken samt i städnings- och köksarbete, där andelen var 97 procent. I fråga om ålderspension varierade yrkesbakgrunden avsevärt och de största yrkena i kommunsektorn betonades. I likhet med staten har de tidigare personliga pensionsåldrarna, som är lägre än den allmänna pensionsåldern, i kommunsektorn för sin del ökat arbetet vid sidan av pension i synnerhet i samband med ålderspension. I vårdsektorn var andelen personer som arbetade vid sidan av ålderspension omkring 26 procent år 2020, och motsvarande andel var 20 procent inom undervisningen och 17 procent inom småbarnspedagogiken. Perioderna med arbete parallellt med pension var under granskningsperioden längst i fråga om delinvalidpensioner, där perioderna var i genomsnitt 29 månader. I fråga om ålderspension var motsvarande siffra 6 månader.

Staten

Antalet pensionstagare inom staten har sjunkit en längre tid vilket främst beror på nedgången i antalet försäkrade. Förändringen i åldersstrukturen syns inom staten måttligare än i kommunsektorn. Efter 2011 har antalet personer som arbetar vid sidan

av pensionen sjunkit med 17 procent, även om antalet pensionstagare under de senaste åren har stabiliserat sig. Under 2011–2020 arbetade 85 procent respektive 9 procent av mottagarna av delinvaldpensioner och ålderspension vid sidan av pensionen. I likhet med kommunsektorn förklaras andelen mottagare av ålderspension som arbetar delvis genom de personliga pensionsåldrarna som är lägre än den allmänna pensionsåldern och som gör det möjligt att fortsätta karriären vid sidan av pensionen bättre än för personer som inte har personlig pensionsålder. Undervisningen är den största yrkeskategorin inom staten och inom den är det också vanligast att arbeta parallellt med pension i samband med olika pensioner. År 2020 arbetade 24 procent av de personer inom undervisningssektorn som fick ålderspension. Bland universitetsanställda och forskare var siffran 18 procent. I övriga yrkesgrupper kan man nämna militärer och gränstjänstemän, i vilka andelen var 10 procent (anställning i den offentliga sektorn). Perioderna med arbete parallellt med pension var under granskningsperioden längst i fråga om delinvaldpensioner, där perioderna var i genomsnitt 30 månader. I fråga om ålderspension var motsvarande siffra 7 månader, alltså i praktiken samma som i kommunsektorn.

Kyrkan och FPA

Antalet personer som arbetar vid sidan av pensionen har sjunkit med en tredjedel efter 2011. Efter 2017 har nedgången emellertid planat ut och antalet har stabiliserat sig. Åldersstrukturen uppvisar en svag betoning på över 63-åringar, vilket är en konsekvens av höjningen av pensionsåldern. Under granskningsperioden arbetade 88 procent respektive 14 procent av mottagarna av delinvaldpensioner och ålderspension vid sidan av pensionen. Det var betydligt vanligare att arbeta vid sidan av ålderspension än i den övriga offentliga sektorn. Arbete vid sidan av ålderspension är förhållandevis allmänt i flera yrken. Inom kyrkan är många yrken ett kall vilket för sin del kan förklara de långa yrkeskarriärerna och fortsättning i arbetet, i synnerhet vid sidan av ålderspension. Arbete vid sidan av ålderspension var vanligt i följande yrken: präster (16 %), fastighetskötare (14 %), klubbledare (14 %) och diakoner (14 %). Perioderna med arbete parallellt med pension var under granskningsperioden längst i fråga om delinvaldpensioner, där perioderna var i genomsnitt 30 månader. I fråga om ålderspension var motsvarande siffra 12 månader, dvs. perioderna var betydligt längre än i den övriga offentliga sektorn.

Sisältö

1. Johdanto	9
2. Aikaisempaa tutkimusta	11
3. Rekisteriaineisto	15
4. Alle 68-vuotiaat eläkkeensaajat	17
4.1. Kunta-ala	17
4.2. Valtio	20
4.3. Kirkko ja Kela	22
5. Työssä eläkkeen rinnalla	25
5.1. Kunta-ala	25
5.1.1. Eläkkeensaajat – ikä ja ammatti	25
5.1.2. Eläkkeensaajat – työeläke ja ansiotulo	31
5.1.3. Eläkkeelle siirtyneet – limittyminen ja edeltävä työura	33
5.1.4. Eläkkeelle siirtyneet – ammatti	35
5.2. Valtio	37
5.2.1. Eläkkeensaajat – ikä ja ammatti	37
5.2.2. Eläkkeensaajat – työeläke ja ansiotulo	42
5.2.3. Eläkkeelle siirtyneet – limittyminen ja edeltävä työura	45
5.2.4. Eläkkeelle siirtyneet – ammatti	46
5.3. Kirkko ja Kela	48
5.3.1. Eläkkeensaajat – ikä ja ammatti	48
5.3.2. Eläkkeensaajat – työeläke ja ansiotulo	50
5.3.3. Eläkkeelle siirtyneet – limittyminen ja edeltävä työura	52
5.3.4. Eläkkeelle siirtyneet – ammatti	54
6. Yhteenvedo ja pohdinta	55
Kirjallisuus	58
Liite	64

Työn ja eläkkeen limittäisyyttä on tutkimuksissa kattavasti tarkasteltu verrattain vähän. Sitäkin enemmän on ilmiötä kuvaavaa tilastoraportointia ja selvityksiä (esim. Kannisto 2021). Eläkelajeista työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehdystä työstä on runsaasti tutkimusta. Tässä raportissa tarkasteluun on valittu vanhuuseläke ja työkyvyttömyyseläkkeet julkisen sektorin näkökulmasta tarkasteltuna.

Tilastoraportoinnissa on katvetta erityisesti julkisen sektorin tulosten osalta. Julkisella sektorilla osatyökyvyttömyyseläkkeiden käyttö on yksityistä sektoria yleisempää ja työntekijöiden ammatti- sekä ikärakenne ovat yksityisestä selvästi poikkeavat. On selvä tarve kohdistaa tämän tyyppinen tarkastelu erityisesti julkisen sektorin vakuutettuihin sekä tuoda lisätietoa erityisesti kunta-alan, valtion ja Kelan sekä kirkon eläkejärjestelmien piirissä ilmiön laajuudesta sekä sen taustatekijöistä.

Eläkkeellä ollessa voi tehdä ansiotyötä. Työhön ei liity tulorajoituksia vanhuuseläkkeen ja osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aikana, kun taas työkyvyttömyyseläkkeisiin ja työuraeläkkeeseen liittyy tiettyjä tulorajoituksia. Täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä ollessa saa ansaita 40 prosenttia eläkettä edeltävästä keskiansiosta, ja osatyökyvyttömyyseläkkeellä vastaava osuus on 60 prosenttia. Mikäli työkyvyttömyyseläkkeen saaja haluaa kokeilla paluuta työhön siten, että ansioraja ylittyy, on mahdollista jättää eläke lepäämään. Eläkkeen voi jättää lepäämään vähintään kolmeksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi. Joka tapauksessa työstä karttuu lisää eläkettä siihen asti, kun täyttää ylimmän vanhuuseläkeiän. Ikäraja on syntymävuosikohtainen. Karttuma on pääsääntöisesti 1,5 prosenttia vuosiansioista.

Työeläkejärjestelmän tasolla kiinnostus eläkkeen rinnalla tehtävän työhön liittyy julkiseen keskusteluun työurien eheydestä sekä pituudesta. Työkyvyttömyyseläkkeiden merkitystä työurien eheyden kannalta on tutkittu (ks. Laaksonen ym. 2016). Eri tutkimuslähteiden kautta arvioituna tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että vanhuuseläkkeelle siirtyneisiin verrattuna työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden työurat olivat vajaat kaksi vuotta lyhyemmät. Vanhuuseläkkeissä kiinnostus kohdistuu toisaalta työn jättämiseen, eläkeikään sekä vanhuuseläkkeen rinnalla tehtävään työhön. Vuoden 2005 eläkeuudistuksessa monet vanhuuseläkkeen saamisen edellytykset sekä oikeudet muuttuivat. Tärkeimpinä työuran loppupuolta koskevinä muutoksina otettiin käyttöön joustava eläkkeellesiirtymisikä, alennettiin karttumaa sekä mahdollistettiin työnteko eläkkeen rinnalla. Vuoden 2017 uudistus toi mukanaan työuran jatkamista tukevia piirteitä sekä uudet eläke-etuudet, osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen

ja työraeläkkeen. Tilastoista onkin voitu nähdä, että työurien loppupää on eheytyntä ja työurat ovat pidentyneet – tavoitteet ovat toteutumassa. Julkinen sektori on suuri osa työeläkesektoria, ja nämä muutokset ovat toteutuneet myös sen alan ammattiteissa ja työpaikoilla. Yksityisen ja julkisen sektorin eläkesääntöjä on pyritty yhdenmukaistamaan, mutta edelleen julkisella sektorilla on ammatteja (esim. hoitoala, sotilas-ammattit ja palomiehet), joissa on muita alempi eläkeikä.

Tämä on niin sanottu tilastoraportti, vaikka esitettävät tulokset eivät suoraan pohjaudu Kevan tilastoinnissa käytettäviin aineistoihin, vaan tutkimusaineistoon. Tästä johtuen tuloksissa on paikoin eroa tilastoihin. Raporttiin ei sisälly tilastollisiin menetelmiin perustuvia tarkasteluja tai kausaalisuhteiden analyysiä. Raportti kokoaa julkisen sektorin eläkejärjestelmät ja eläkelajit kuvailevalla otteella.

Tässä raportissa on seuraavaksi johdannon päätteeksi katsaus tutkimuskirjallisuuteen käsiteltävästä aiheesta (Luku 2). Luvussa kolme esitellään tutkimusaineisto ja käytetyt käsitteet. Luvuissa neljä ja viisi ovat varsinaiset tutkimustulokset. Luvussa neljä luodaan yleiskatsaus alle 68-vuotiaisiin julkisen sektorin eläkkeensaajiin. Luvussa viisi luodaan näkökulma työssä ja eläkkeellä olleisiin eläkkeensaajiin sekä eläkkeelle siirtyneisiin. Yhteenveto ja pohdinta (Luku 6) päättävät tutkimuksen.

Eläketurvakeskuksen (ETK) tutkimuksen mukaan Suomen osatyökyvyttömyyseläkeläisistä vuonna 2012 kolme neljäsosaa kävi työssä, mutta täyden työkyvyttömyyseläkkeen (pysyvä ja määräaikainen) saajista vain noin 10 prosenttia. Korkeammin koulutetut työskentelivät vähemmän koulutettuja useammin työkyvyttömyyseläkkeellä, ja työskentely oli myös yleisempää niillä työkyvyttömyyseläkkeen saajilla, joiden eläkkeelle siirtymisestä oli vasta vähän aikaa. Mielenterveysyiden takia täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneillä työskentely oli harvinaisempaa kuin muiden syiden takia siirtyneillä. (Polvinen 2018.)

Julkisella sektorilla on myös tutkimuksessa todettu, että osatyökyvyttömyyseläke voi pidentää osatyökykyisten työuria, vaikka harva palaa kokoaikaiseen työhön. Nuorempi ikä, korkeampi ammatillinen asema, hyvä mielenterveys ja vähäisemmät stressitekijät työssä ennen osatyökyvyttömyyseläkettä näyttäisivät parantavan osa-aikaisen tai kokoaikaisen työssä jatkamisen ennustetta. (Ervasti ym. 2019.)

Kyselytutkimuksista saadaan täydentävää tietoa työn ja eläkkeen limittymiseen liittyvistä mielipiteistä. ETK:n kyselytutkimuksen mukaan vanhuuseläkkeellä työskentelevät ovat ei-eläkkeellä olevia työssä jatkajia paremmin koulutettuja, asuvat useammin työllisen puolison kanssa ja alle kolmannes heistä ilmoittaa taloudellisten syiden vaikutaneen päätökseen jatkaa työelämässä. (Palomäki ja Tuominen 2010.)

ETK on tutkimuksessaan vanhuuseläkkeen rinnalla työskentelystä (Polvinen ym. 2019) tarkastellut sosioekonomisia eroja työssäkäynnin yleisyydessä ja ansiotasossa. Vuonna 2012 vanhuuseläkkeen rinnalla ansiotyössä suhteellisesti useimmin kävivät miehet, korkeasti koulutetut sekä ylimmässä tuloluokassa olleet. Lukumääräisesti suurin osa vanhuuseläkkeellä työskentelevistä on kuitenkin vähemmän koulutettuja ja vähemmän ansaitsevia. Merkityksellinen oli myös tausta ennen eläkettä: osatyökyvyttömyyseläkkeen tai työn kautta vanhuuseläkkeelle siirtyneet olivat useimmiten työssä vanhuuseläkkeen rinnalla. Tuloksissa todetaankin, että vaikka Suomessa vanhuuseläkkeen rinnalla työtä tehdään ennemminkin halusta kuin pakosta, voidaan myös olettaa, että toisaalla työntekoon saattaa kohdistua taloudellista painetta.

Vanhuuseläkkeen rinnalla ansiotyön tekeminen yleistyi selvästi vuoden 2005 eläkeuudistuksen jälkeen sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Kevan selvityksen mukaan julkisella sektorilla tämä kasvu taittui vuonna 2012. Alle 68-vuotiaista kunta-alan vanhuuseläkeläisistä ansiotyössä kävi vuonna 2014 noin 14 prosenttia ja valtion vanhuuseläkeläisistä noin 21 prosenttia (huomaa ero tämän raportin lukuihin, jossa yksityisen sektorin työskentelyä ei tarkastella). Pääosin eläkkeellä työskenneltiin samassa ammatissa kuin ennen vanhuuseläkkeelle siirtymistäkin. Suurella osalla työssäkäyvistä vanhuuseläkeläisistä vuosiansioita kertyi vain vähän, toisaalta yhä kasvava joukko oli ansioiden perusteella täysiaikaisesti töissä. Yksityisen sektorin merkitys

vanhuuseläkeläisten työllistämässä oli tarkasteluajana vähentynyt ja eläkkeellä työskentelyn kokonaiskesto lyhentynyt. Eläkkeen riittämättömyys ei tämän selvityksen perusteella näyttänyt olevan selkeässä yhteydessä työssä käymiseen, koska ansiotyössä olleiden kuukausieläkkeet olivat hiukan suuremmat kuin kaikilla samanikäisillä vanhuuseläkeläisillä. Etenkin hoitoala ja opetusala tarjosivat mahdollisuuksia tehdä osa-aikaista tai satunnaista työtä eläkkeen rinnalla. (Sohlman 2016.)

Yksityisen sektorin eläkevakuuttajat ovat kyselyissä selvittäneet työn ja eläkkeen limittämisen yleisyyttä sekä syitä siihen. Rekisteritutkimuksista poiketen kyselyistä saadaan tietoa syistä. Tuloksista käy ilmi, että jatkaminen vanhalla työpaikalla entisissä työtehtävissä on yleistä (44 %), mutta myös uuden työnantajan palvelukseen siirtyneitä on huomattava osuus (noin 27 %). Tuloksista voidaan tiivistää, että tärkein syy työskentelyyn on palkan antama lisä toimeentuloon. Niiden joukossa, jotka eivät työskennelleet eläkkeellä, olisi kuitenkin laajalti kiinnostusta esimerkiksi osa-aikaiseen työntekoon (Salokari 2021). Koko työeläkejärjestelmän tasolla tulomotivaation ohella vanhuuseläkkeellä työskentelyn motiiveina esiintyy se, että työ on mielenkiintoista ja tarjoaa sosiaalisia suhteita (vrt. Polvinen ja Kuivalainen 2019).

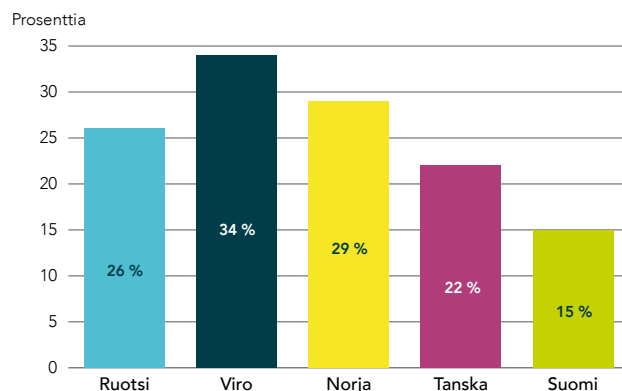
Uusin tutkimus kuvaa vanhuuseläkkeellä työskentelyn yleisyyttä ja halua siihen. Sen mukaan noin 16 prosenttia 63–80-vuotiaista on työskennellyt vanhuuseläkkeen rinnalla ja lisäksi suunnilleen vastaava osuus haluaisi työskennellä. Työskentelyn motiiveissa nousevat keskeisesti esiin tuntemus siitä, että työ tuo mielenkiintoista tekemistä. Muina syinä esiin nousevat sosiaalisten suhteiden tärkeys ja mahdollisuus hankkia lisäansioita. Motiiveissa esiintyy myös selvästi edellä mainittujen jälkeen halu tehdä töitä, koska on vaikeuksia tulla toimeen taloudellisesti. (ks. Polvinen ja Kuivalainen 2022.)

Työuran jatkumista sekä työn tekoa työuran loppuvaiheessa, yli 65-vuotiaana, tarkastellaan eri näkökulmista myös kansainvälisesti. Kansainväliset organisaatiot, kuten EU ja OECD, tuottavat kansainvälistä vertailutietoa eri ikäryhmien työnteosta, ja niistä voidaan epäsuorasti päätellä vanhuuseläkkeen rinnalla tehdystä työstä. Kansainvälisten tilastojen mukaan Suomessa 65–69-vuotiaiden työllisyysaste vuonna 2020 oli 14,6 prosenttia, joka on muihin Pohjoismaihin verrattuna matala luku ja selvästi alle OECD-maiden keskiarvon 22,3 prosenttia. Myös efektiivistä eläkkeellesiirtymisikää tarkasteltaessa Suomessa eläkkeelle siirrytään aikaisemmin kuin verrokkimaissa. (OECD 2021.)

Yli 65-vuotiaiden työntekoon liittyvissä kansainvälisissä (EU-27) tilastossa (labour force survey) korostetaan ikääntyneiden työnteon luonnetta, joka on vallitsevasti osa-aikaista. Tuloksissa painottuu myös se, että työnteko on yleisempää yksityisellä sektorilla. 65–69-vuotiaiden miesten työllisyysaste on vuodesta 2012 (16,5 %) vuoteen 2020 (18,9 %) kasvanut 2,4 prosenttia. Naisissa kasvu vuodesta 2012 (9,1 %) vuoteen 2020 (10,0 %) on 0,9 prosenttia. Sekä miehissä että naisissa muutos on ollut hitaampaa kuin

EU-27-maissa (Eurostat 2020). Eurostatin kyselytietoon perustuva työllisyysaste eroaa jonkin verran OECD:n tilastoista. Osa-aikainen työ on yleistynyt käytäntö yli 65-vuotiaiden työssä. Työllisillä miehillä osuus on noin 65 prosenttia ja naisilla 75 prosenttia. Työtunneissa mitattuna 65–74-vuotiaat (EU-keskiarvo) miehet työskentelivät keskimäärin 31 tuntia viikossa, kun naisilla vastaava luku oli 25 tuntia. Kuviosta 1 nähdään työllisyysaste 65–69-vuotiaiden ikäryhmässä. Sen perusteella muissa keskeisissä vertailumaissa työllisyysaste on korkeampi kuin Suomessa.

Kuvio 1: 65–69-vuotiaiden työllisyysaste eräissä Pohjoismaissa, prosenttia.



Lähde: ILO.

Vaikka yhteiskunnallisessa keskustelussa työurista puhutaan paljon, keskeinen toimija eli työnantajat eivät varauksetta tue yhteiskunnan kannalta merkittäviä tavoitteita. Esimerkiksi ETK:n työnantajille suunnatussa kyselyssä toimipaikkojen näkemys työurien pidentämisen tärkeydestä yhteiskunnassa, tavoitetta erittäin tai melko tärkeänä pitävien osuus sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla oli 55 prosenttia. Luku on huomattavasti pienempi kuin yksityisen sektorin toimialoilla (ks. Järnefelt ym. 2022, 33). Vuonna 2021 sosiaali- ja terveydenhuoltoalan toimipaikoista 75 prosenttia oli täysin tai melko samaa mieltä siitä, että ”useimmissa tehtävissä toimipaikallamme voi hyvin jatkaa 65-vuotiaaksi (ks. Järnefelt ym. 2022, 27). Yksityisellä sektorilla työssä jatkamisen tukeminen vähintään jossain määrin ei ollut yhtä yleistä kuin kunta-alalla ja valtiolla. Ero oli tilastollisesti merkitsevä vuosina 2004 ja 2011, vuonna 2021 ero oli samansuuntainen, mutta ei enää tilastollisesti merkitsevä (emt., 36.) Yksityisellä sektorilla kiinnostus varttuneiden työllistämiseen oli vähäisempää kuin julkisella sektorilla. Sosiaali- ja terveystalvissa sekä muissa julkisissa palveluissa yli 80 prosenttia toimialan työnantajista vastasi voivansa tarjota työtä vanhuuseläkkeellä olevalle (emt. 43). Julkisen sektorin näkökulmasta kyselyssä merkille pantavaa on, että kunta-alalla kaikkiaan työnantajilla halua työssä jatkamisen tukemiseen on selvästi vähemmän kuin valtiolla. (emt.)

Tilastokeskuksen työolotutkimusten perusteella voidaan täydentää rekisteritutkimuksen ulkopuolelle jääviä taustatekijöitä. Vuotta 2018 koskevassa kyselyssä 32 prosenttia 50–64-vuotiasta palkansaajista vastasi voivansa harkita työnteon jatkamista vanhuuseläkkeellä vähintään tilapäisesti työskennellen. Osa-aikaista työtä toivovien osuus oli 10 prosenttia ja kokoaikaista työtä toivovien osuus 10 prosenttia. (Sutela ym. 2019, 338.)

Osittainen varhennettu vanhuuseläke (OVE) on rajattu raportin ulkopuolelle (pl. Luku 3), sillä sitä on tarkoitus tarkastella julkisen sektorin näkökulmasta yksityiskohtaisemmin omassa raportissa. Käytännössä OVE:n rinnalla jatketaan useimmiten työtä – osuus eläkkeen noston aloittaneissa on jopa 80 prosenttia – ja se on muotoutunut yhdeksi keskeisimmistä eläkereiteistä vuoden 2017 jälkeen. ETK on tutkinut OVE:a ja sen valinnea kattavasti koko työeläkejärjestelmän tasolla (ks. Tenhunen ym. 2019; Nivalainen ym. 2021; Ilmakunnas ym. 2022). Tutkimuksessa on kuitenkin aukkoja siinä, että tarkasteluja kohdistettaisiin erikseen julkisen sektorin vakuutettuihin ja julkisten eläkejärjestelmien ominaispiirteisiin (esim. henkilökohtainen eläkeikä ja ammattirakenne). ETK tilastoraporteista (esim. Kannisto 2017) saa tietoa OVE:n käytöstä myös julkisen sektorin osalta. Koko työeläkejärjestelmän osalta ajantasaisen kuvan saa esimerkiksi raportista Kannisto (2022).

Tutkimusaineisto perustuu Kevan ja työeläkejärjestelmän *keskusrekistereistä* poimittuun henkilöaineistoon. Kevasta peräisin olevasta henkilöjoukosta on poimittu alle 68-vuotiaat eläkkeensaajat vuosina 2010–2020, josta päätellään tämän tutkimuksen *tarkastelujakso*, vuodet 2011–2020. Eläkkeensaajalla tarkoitetaan omaan työuraan perustuvan eläkkeen saajia. Henkilöjoukolle, joka on siis *kokonaisaineisto*, on liitetty tietoa ETK:n hallinnoimista ansainta- ja eläkerekistereistä sekä palkattomista etuuksista. Aineistoon tehtyjen rajausten jälkeen tutkimusaineisto on kaikkiaan 520 829 henkilöä.

Käsitteet ja rajaukset

Tämän tutkimuksen yksi suurimmista haasteista liittyy siihen, että Kevan ja työeläkejärjestelmän keskusrekisterit eroavat sekä palvelussuhteiden että eläkkeiden osalta. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi eläkkeissä jouduttiin tekemään valinta sen välillä, käytetäänkö työeläkejärjestelmän rekisteröinnin ja tilastoinnin mukaisia eläkkeitä vai Kevan tilastokriteerien mukaisia eläkkeitä. Jotta aineiston laadun varmistaminen julkisen sektorin eläkejärjestelmien sisäisten rekistereiden valossa olisi mahdollista, päädyttiin siihen ratkaisuun, että eläkkeet muodostetaan Kevan eläkkeiden *maksatusrekisterin* tiedoista. Käytännössä eläkelajikohtainen eläkejakso muotoutuu kuukausittaisia maksutietoja ketjuttamalla. Ketjutustekniikka luo lievästi harhaa kuntoutustukiin, kun kuntoutusjakso päättyy ja uusi alkaa tulevaisuudessa (noin 7 prosenttia kuntoutuspoluista). Näissä tapauksissa kuntoutustuen päätellään jatkuvan yhdenjaksoisena ensimmäisen maksukuukauden alusta viimeisen maksukuukauden loppuun.

Myös palvelussuhteiden rekisteröinti eroaa ETK:n hallinnoimissa ansainta- ja tulorekisterilähtöisissä keskusrekistereissä Kevan palvelussuhderekisteristä. Ero johtuu siitä, että ansainta- ja tulorekisterilähtöiset palvelustiedot sisältävät jonkin verran peräkkäisten palvelussuhteiden tai tilitysten ketjuttamista, kun taas Kevan rekisteritieto on epäyhtenäisempää raakatietoa. Tässä päädyttiin käyttämään ansainta- ja tulorekisterilähtöistä tietoa, jota on täydennetty Kevan tiedoilla esimerkiksi ammatin osalta.

Kuntien opettaja-ammateissa työskentelevistä osa on valtion eläkejärjestelmän mukaan vakuutettuna. Tästä syystä opettajat ovat huomattava osa valtiosektorin tuloksia, vaikka ovatkin suurimmalta osin kunta-alan työnantajien palveluksessa.

Eläkkeet, joita tässä tutkimuksessa tarkastellaan, ovat vanhuuseläke, työkyvyttömyyseläke, osatyökyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki (osakuntoutustuki sisältyy osatyökyvyttömyyseläkkeisiin). OVE:n nostamisen yleisyyttä esitellään syventymättä siihen tarkemmin. Vaikka tarkastelujaksolla myönnettiin myös jonkin verran osaaikaeläkkeitä, on ne rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Joissain tapauksissa eläke voidaan myöntää *kertasuorituksena*. Tällaiset eläkkeet ovat tutkimusaineistossa mukana, mutta käytännössä kertasuorituksesta ei jää eläkettä maksuun, eikä niistä

siten muodostu eläkejaksoa esimerkiksi työnteon rinnalle. Eläkelajin lisäksi eläkkeistä tiedetään eläkkeen määrä sekä järjestelmä. Eläkkeiden määrät on indeksoitu vuoden 2020 hintatasoon. Edellä todetun perusteella eläkejaksot on muodostettu ketjutamalla maksujaksoja. Ketjutuksessa oletetaan, että alkava eläke alkaa ensimmäisen maksukuukauden alusta ja päättyy viimeisen maksukuukauden loppuun.

Eläketasoa kuvaavat tulokset koskevat vuoden lopussa voimassa olevaa eläkettä, jota maksetaan henkilön oman työuran perusteella (ei sisällä perhe-eläkkeitä eikä Kelan maksamia eläkkeitä). Eläke sisältää myös mahdollisesti yksityiseltä sektorilta tai muualta julkiselta sektorilta maksettavan työeläkkeen. Eläkkeiden tasoa vertailtaessa on hyvä huomata, että OVE voi olla maksimissaan 50 prosenttia vanhuuseläkkeestä, mistä syystä sen määrä on huomattavasti pienempi.

Palvelussuhteista tiedetään alkamis- ja päättymispäivämäärät, ansio ja eläkevakuuttaja (eläkelaki). Tässä tarkastelussa ovat mukana vain työ- ja virkasuhteessa olleet, eli ulkopuolelle on rajattu muun muassa *omaishoitajasuhteet, perhehoitajasuhteet, sekä konsultti- ja luottamustehtäviin liittyvä palvelus*, mikä tarkoittaa sitä, että tulokset eroavat jonkin verran esimerkiksi ETK:n tilastoraporteista, joissa ne ovat mukana (ks. Kannisto 2021). Ansio tarkoittaa käytännössä julkisen sektorin palkkaa (euroa kuukaudessa) vuoden 2020 hintatasossa.

Palvelussuhteita käsittelemällä ja tietoja yhdistämällä voidaan tuottaa tietoa muun muassa työurasta ja henkilön ammattitaidusta. Tässä selvityksessä *työuralla* tarkoittaa eläkelain piirissä kartutettua aikaa ilman palvelussuhteiden limittynyttä aikaa, ja se raportoidaan ennen eläkkeelle siirtymistä (edellisen vuoden lopussa). *Ammatti* ja *työnantaja* saadaan Kevan rekistereistä, ja se on liitetty tutkimusaineistoon vuoden lopussa voimassa olleista palvelussuhteista (sis. kunta-ala, valtio, kirkko ja Kela). Jos henkilöllä on voimassa rinnakkain useampia palvelussuhteita, valitaan sen suhteen ammatti, jossa ansio oli suurin.

Eläkkeellä ja työssä oleminen tarkoittaa ajan limittymistä, joka perustuu palvelussuhteiden ja eläkkeiden alkamis- ja päättymispäivämääriin. Tarkastelussa ei ole sovellettu ansiorajaa, koska ansiotulon ajoittamiseen luotettavasti vuositasoa tarkemmin liittyy haasteita. Tämä vaikuttaa erityisesti kuntoutustuen tuloksiin. Limittymistä kuvaava tulos esitetään summana eläkelajin piirissä limittyneistä jaksoista. Eläkkeelle siirtyneillä tarkoitetaan työstä eläkkeelle siirtyneitä.

Tarkastelut esitetään eläkelaki- tai eläkejärjestelmäkohtaisesti. Kunta-ala tarkoittaa kunta-alan eläkejärjestelmän piirissä työskennelleitä. Valtio tai valtiosektori tarkoittaa valtion eläkejärjestelmän piirissä työskennelleitä, ja muu julkinen sisältää tarkastelusta riippuen kirkolla (evankelis-luterilainen kirkko) ja Kelassa palvelleet.

4. Alle 68-vuotiaat eläkkeensaajat

Tässä luvussa luodaan yleiskatsaus alle 68-vuotiaisiin eläkkeensaajiin ilman, että tarkastellaan työn ja eläkkeen limittäisyyttä. Luvussa esitetään eläkkeensaajien lukumäärä sekä eläkkeen määrä. Esitetyt luvut ovat vastaavalla tasolla kuin Kevan tilastot, mutta tutkimusaineiston rajauksista ja käsitteistä johtuen kyse ei ole tilastoluvuista.

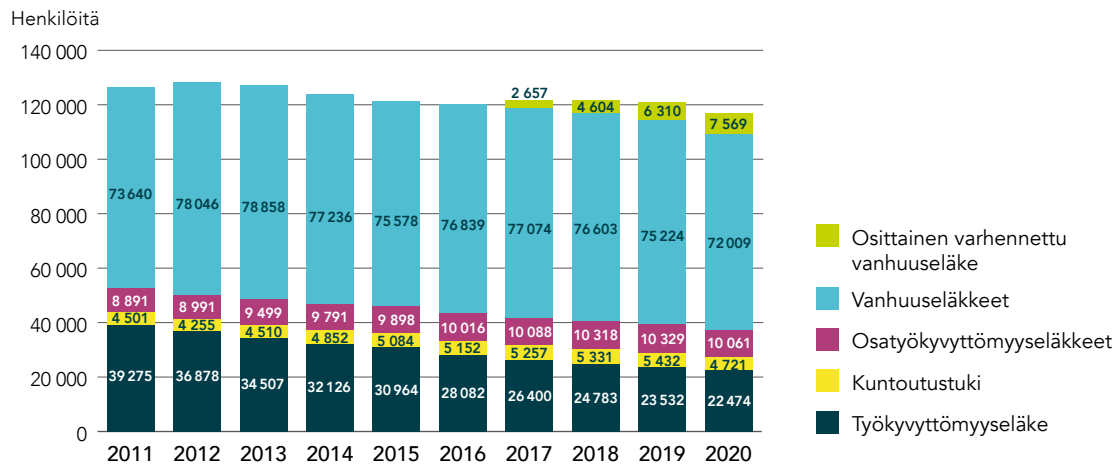
Tarkasteltavalle ajanjaksolle ajoittuu vuoden 2017 eläkeuudistuksen mukainen alimman vanhuuseläkeiän nousu vuosittain. Vuonna 2017 62-vuotiaiden alin eläkeikä oli 63 vuotta 3 kuukautta ja vuonna 2020 vastaavasti 64 vuotta. Uudistusta edeltävinä vuosina vanhuuseläkkeelle oli voinut siirtyä joustavasti 63–68-vuotiaana ja varhennetulle vanhuuseläkkeelle 62 vuoden iässä. Toisaalta julkisen sektorin työntekijöillä on voimassa henkilökohtaisia eläkeikiä, jotka voivat olla tätä alhaisempia. Tällaisia ryhmiä ovat kunta-alan vakuutettujen joukossa muun muassa sairaanhoitajat ja palomiehet sekä valtion vakuutettujen joukossa muun muassa vanhemmat opettajat, sotilaat sekä poliisit. Julkisella sektorilla on tarkastelujaksolla ollut käytössä myös henkilökohtaisia eläkeikiä, jotka ovat olleet korkeampia kuin yleinen alin eläkeikä. Tällaisissa tapauksissa eläkkeelle jääminen ennen henkilökohtaista eläkeikää leikkasi eläkettä.

4.1. Kunta-ala

Tarkastelussa olevalla kymmenvuotijaksolla, vuosina 2011–2020, eläkkeensaajien määrä on ollut laskussa (Kuvio 2). Kun vuonna 2012 eläkkeensaajia oli 125 000, oli vastaava luku vuonna 2020 noin 117 000 – laskua lähes 7 prosenttia. Lukumäärissä lasku on paikantunut vanhuuseläkkeiden ja erityisesti työkyvyttömyyseläkkeen saajiin. Vanhuuseläkkeen saajien määrän laskuun vaikuttaa luonnollisesti alimman eläkeiän nousu: vuodesta 2017 vuoteen 2020 vanhuuseläkkeen saajien määrä on laskenut runsaat kaksi prosenttia. Työkyvyttömyyseläkkeen saajien määrä on lähes puolittunut. Vähemmän yleisten eläke-etuuksien, osatyökyvyttömyyseläkkeiden sekä kuntoutustuen saajien määrät ovat kasvaneet 13 ja 5 prosenttia. OVE:n nostaminen on ollut suosittua alusta alkaen. Saajien määrä on kasvanut, ja se oli vuoden 2020 lopussa lähes 7 600. Samaan aikaan erityisesti työkyvyttömyyseläkkeen ja kuntoutustuen saajien määrät ovat laskeneet voimakkaimmin: 15 ja 10 prosenttia.

Kunta-alan työntekijöistä 76 prosenttia on naisia. Kuviossa 2 nähtävä kehitys on siksi hyvin samanlainen kuin naisilla. Miesten tulokset eroavat jonkin verran. Eläkkeensaajien määrä kokonaisuudessaan laski tarkastelujaksolla 10 prosenttia, kun naisilla laskua oli 6 prosenttia. Sukupuolten välillä suurin ero oli osatyökyvyttömyyseläkkeissä. Niissä miesten lukumäärä laski noin kolme prosenttia, kun naisten määrässä oli selvää kasvua, yli 25 prosenttia.

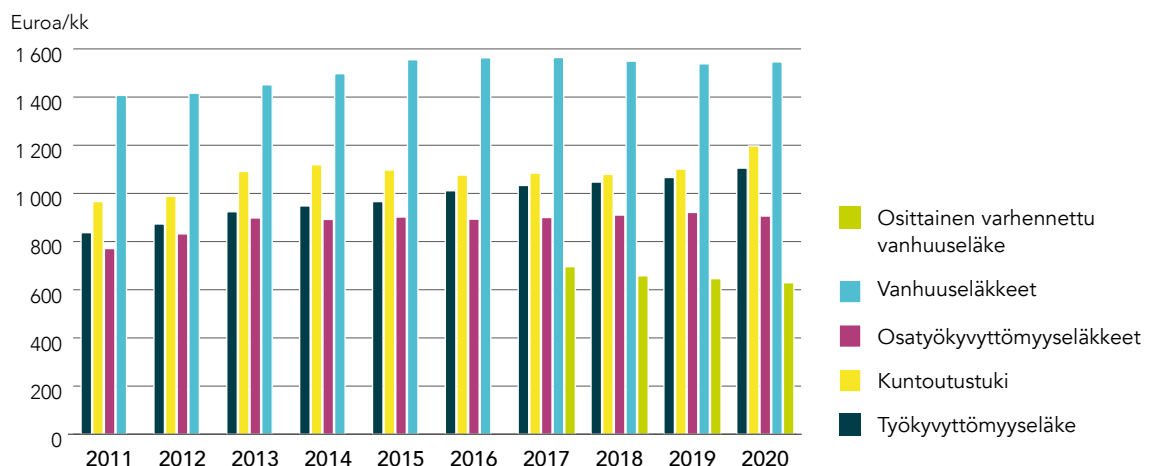
Kuvio 2: Alle 68-vuotiaat eläkkeensaajat kunta-alalla 31.12., henkilöitä.



Eläkkeensaajien tarkastelua voidaan kohdistaa myös eläkkeen määrään. Kuviosta 3 nähdään eläkkeen määrä tarkastelujaksolla eläkelajeittain. Täysistä eläkkeistä kuntoutustuki, vanhuuseläke ja täysi työkyvyttömyyseläke ovat suurempia kuin osatyökyvyttömyyseläkkeet ja OVE. Eläkkeiden tasossa oli nähtävissä lievää reaalista kasvua tarkastelujaksolla. Vuonna 2020 eläketasot olivat keskimäärin seuraavat: vanhuuseläke (1 546 €), kuntoutustuki (1 197 €), työkyvyttömyyseläke (1 105 €), osatyökyvyttömyyseläkkeet (906 €) ja OVE (629 €).

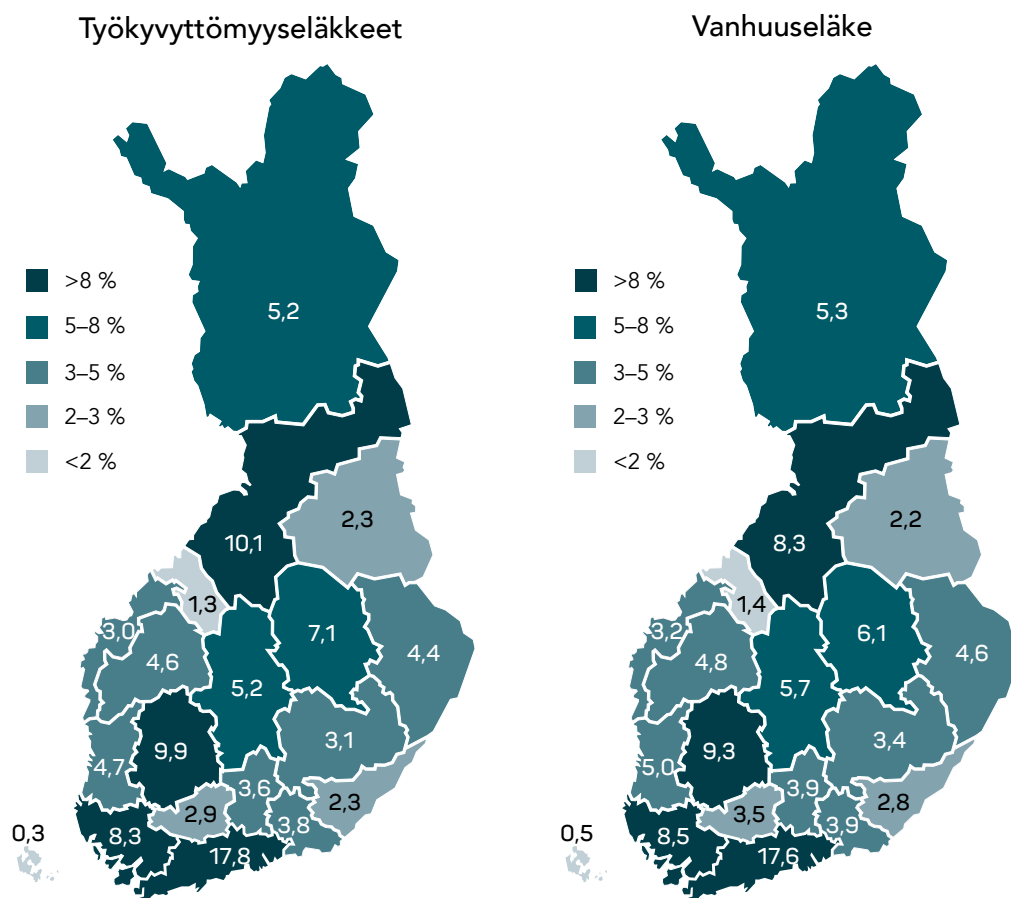
Sukupuolen mukaan tarkasteltaessa kävi ilmi se, että miesten eläkkeet ovat kunta-alalla yleisesti ottaen jonkin verran korkeammat kuin naisten. Vuonna 2020 ero miesten hyväksi oli vanhuuseläkkeissä 27 prosenttia, osatyökyvyttömyyseläkkeissä 22 prosenttia, työkyvyttömyyseläkkeissä 7 prosenttia ja OVE:ssa 36 prosenttia. Kuntoutustuet ovat käytännössä samansuuruiset.

Kuvio 3: Työeläke kunta-alalla 31.12., euroa kuukaudessa keskimäärin vuoden 2020 hintatasossa.



Vuonna 2020 työkyvyttömyyseläkkeen (ml. kuntoutustuki ja osatyökyvyttömyyseläke) sekä vanhuuseläkkeen saajista yhdessä kaikkiaan noin kolmannes oli työkyvyttömyyseläkkeen saaja ja loput 70 prosenttia sai vanhuuseläkettä. Alueelliset erot olivat suhteellisen pieniä. Eläkelajikohtainen alueellinen näkökulma nähdään Kuviosta 4. Eläkkeensaajia luonnollisesti asuu eniten väestön painopistealueilla. Työkyvyttömyyseläkkeissä, joita tässä raportissa käsitellään, ei ollut keskenään verrattuna näkyviä alueellisia eroja. Sen sijaan työkyvyttömyyseläkkeitä kaikkiaan verrattaessa vanhuuseläkkeen saajiin nähdään pieniä alueellisia eroja. Pohjois-Pohjanmaalla oli suhteellisesti enemmän työkyvyttömyyseläkkeiden saajia kuin vanhuuseläkkeen saajia. (Pohjois-Pohjanmaalla asui suurempi osuus työkyvyttömyyseläkkeiden kuin vanhuuseläkkeen saajista.) Muuten Pohjanmaan maakunnissa oli päinvastoin suhteellisesti enemmän vanhuuseläkkeen saajia.

Kuvio 4: Kunta-alan eläkkeensaajat asuinmaakunnan mukaan 31.12.2020, prosenttia. (Työkyvyttömyyseläkkeet sisältävät työkyvyttömyyseläkkeen, kuntoutustuen ja osatyökyvyttömyyseläkkeen.)

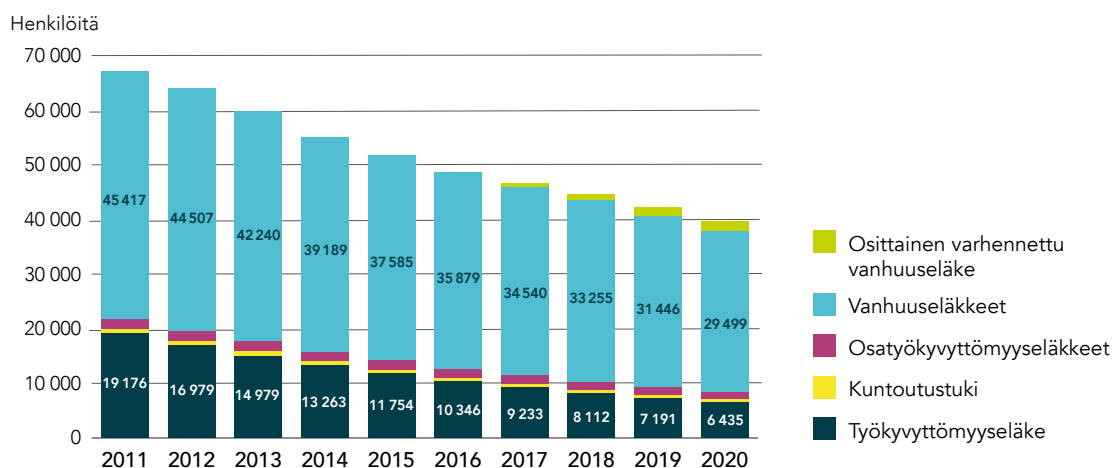


4.2. Valtio

Valtion vakuutettujen määrä on pienentynyt merkittävästi aina 1980-luvun lopusta lähtien, ja tämä lasku näkyy viiveellä myös eläkkeensaajien kokonaismäärässä, joka kääntyi laskuun vuonna 2012. Valtiolla eläkkeensaajien lukumäärä on tarkastelujaksolla 2011–2020 tasaisesti ja selvästi laskenut kaikissa eläkelajeissa pois lukien OVE (Kuvio 5). Kun vuonna 2011 eläkkeensaajia oli 67 100, oli vastaava luku vuonna 2020 noin 39 600 – laskua 40 prosenttia. Lukumäärissä lasku paikantui vanhuuseläkkeen ja erityisesti työkyvyttömyyseläkkeiden saajiin (ml. kuntoutustuki ja osatyökyvyttömyyseläke). Työkyvyttömyyseläkkeen saajien määrä on selvästi enemmän kuin puolittunut, laskua oli lähes 67 prosenttia. Kuntoutustuen ja osatyökyvyttömyyseläkkeen saajien määrissä laskua oli vastaavasti 20 ja 26 prosenttia. Vanhuuseläkkeiden saajia oli lukumäärinä eniten ja heissä laskua 35 prosenttia. OVE:n nostaminen on ollut suosittua myös valtiolla, saajien määrä on kasvussa. Samaan aikaan erityisesti työkyvyttömyyseläkkeen määrä on laskenut voimakkaimmin, laskua 30 prosenttia.

Valtion eläkkeensaajien sukupuolijakauma on tasainen: noin puolet miehiä ja puolet naisia. Kuviossa 5 nähtävä trendi oli siksi samanlainen sekä miehillä että naisilla. Miehillä oli jonkin verran enemmän vanhuuseläkkeitä. Valtiolla ja erityisesti miehissä oman ryhmänsä muodostava sotilaseläkeoikeutetut, joihin liittyy erityispiirteensä varhainen eroamis- ja vanhuuseläkeikä. Jos valtion eläkkeensaajista rajataan ulkopuolelle sotilastaustaiset henkilöt, on Kuviossa 5 nähtävä lasku hieman pienempää (ks. Liitekuvio 1).

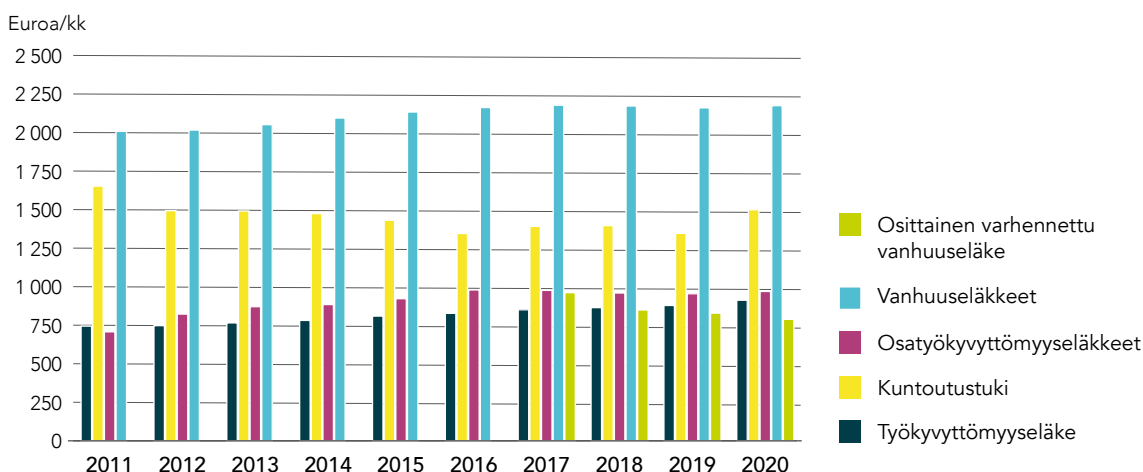
Kuvio 5: Alle 68-vuotiaat eläkkeensaajat valtiolla 31.12., henkilöitä.



Eläkkeensaajien tarkastelua voidaan kohdistaa myös työeläkkeen määrään. Kuviosta 6 nähdään eläkkeen määrä tarkastelujaksolla eläkelajeittain. Täysistä eläkkeistä vanhuuseläkkeet, kuntoutustuki ja täysi työkyvyttömyyseläke olivat suurempia kuin osatyökyvyttömyyseläkkeet ja OVE. Eläkkeiden tasossa on nähtävissä lievää reaalista kasvua tarkastelujaksolla. Vuonna 2020 eläketasot olivat keskimäärin seuraavat: vanhuuseläke (2 174 €), kuntoutustuki (1 499 €), osatyökyvyttömyyseläkkeet (969 €), työkyvyttömyyseläke (912 €) ja OVE (877 €).

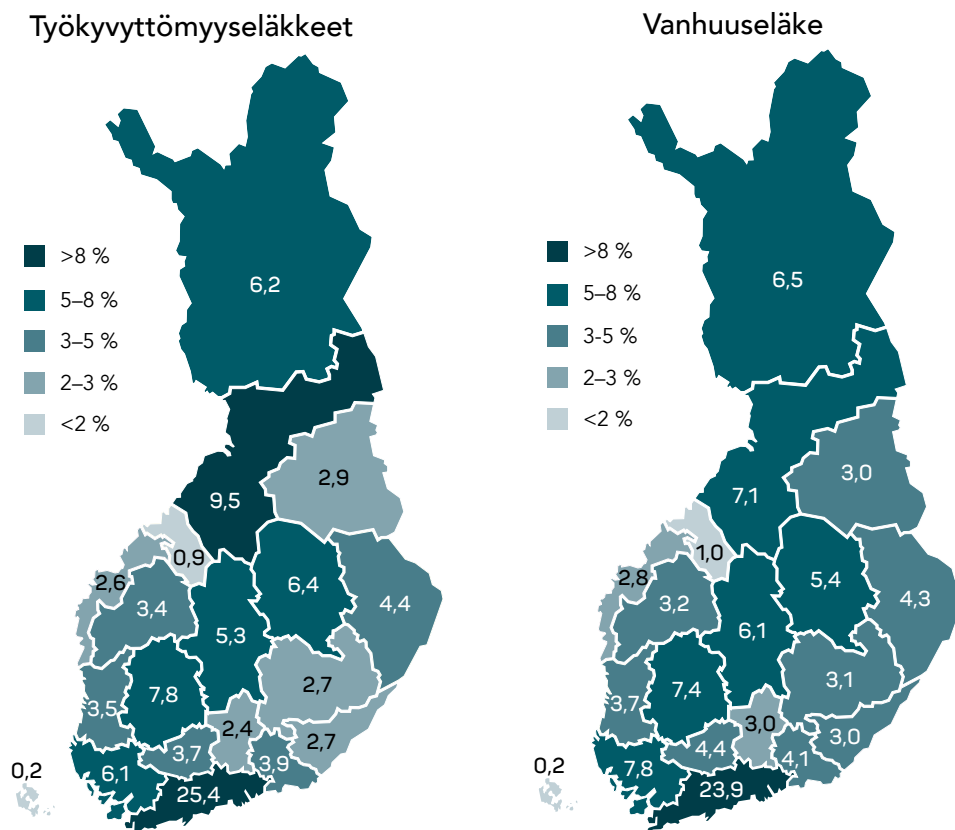
Sukupuolen mukaan tarkasteltaessa kävi ilmi se, että valtiolla miesten eläkkeet ovat yleisesti ottaen korkeammat kuin naisten. Vuonna 2020 erot miesten hyväksi olivat seuraavat: vanhuuseläke (24 %), osatyökyvyttömyyseläkkeet (15 %), työkyvyttömyyseläke (1 %), kuntoutustuki (6 %) ja OVE (65 %).

Kuvio 6: Työeläke valtiolla 31.12., euroa kuukaudessa keskimäärin vuoden 2020 hintatasossa.



Eläkelajikohtainen alueellinen näkökulma nähdään Kuviosta 7. Alueellisissa eroissa korostuu Uudenmaan suuri osuus, jota selittää pitkälti se, että valtionhallinnon työpaikkoja sijaitsee pääkaupunkiseudulla. Työkyvyttömyyseläkkeen saajista 25,4 prosenttia asui Uudellamaalla, ja vanhuuseläkkeissä vastaava osuus oli lähes 24 prosenttia. Työkyvyttömyyseläkkeissä, joita tässä raportissa käsitellään, ei ollut keskenään verrattuna näkyviä alueellisia eroja. Sen sijaan työkyvyttömyyseläkkeitä kaikkiaan verrattaessa vanhuuseläkkeen saajiin nähdään pieniä eroja. Pohjois-Pohjanmaalla oli suhteellisesti enemmän työkyvyttömyyseläkkeen saajia kuin vanhuuseläkkeen saajia. Lapissa oli suhteellisesti enemmän valtion eläkkeensaajia kuin kunta-alalla. Muuten Pohjanmaan maakunnissa oli päinvastoin suhteellisesti enemmän vanhuuseläkkeen saajia.

Kuvio 7: Valtion eläkkeensaajat asuinmaakunnan mukaan 31.12.2020, prosenttia.
(Työkyvyttömyyseläkkeet sisältää työkyvyttömyyseläkkeen, kuntoutustuen ja osatyökyvyttömyyseläkkeen.)

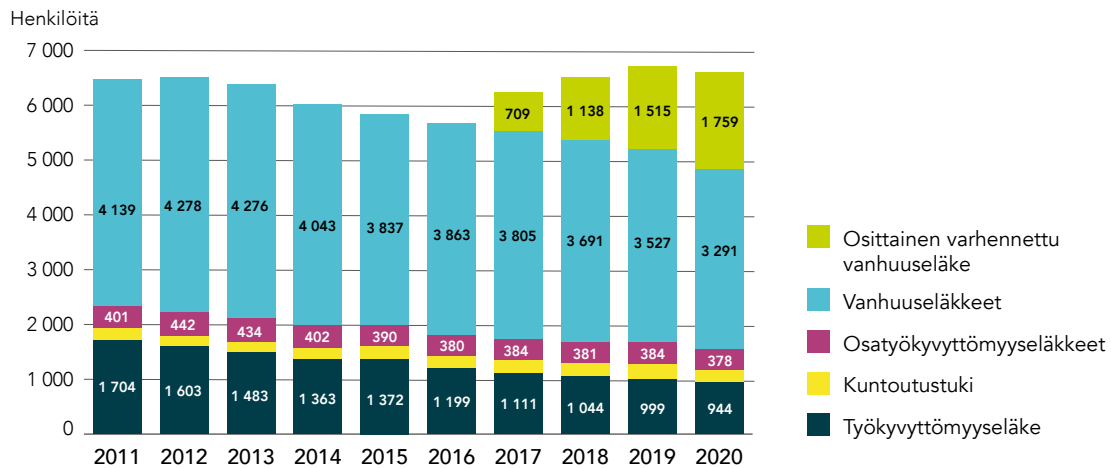


4.3. Kirkko ja Kela

Kirkon ja Kelan toimihenkilötaustaisten eläkkeensaajien määrä on laskenut, jos jätetään OVE tarkastelun ulkopuolelle. Jos OVE pidetään mukana, eläkkeensaajien määrä on säilynyt jokseenkin samalla tasolla tarkastelujaksolla (Kuvio 8). Vuonna 2020 eläkkeensaajia oli kaikkiaan 6 600. Lukumäärissä lasku on paikantunut erityisesti työkyvyttömyyseläkkeen saajiin (44 %), mutta myös vanhuuseläkkeissä (20 %), osatyökyvyttömyyseläkkeissä sekä ja kuntoutustuissa (6 %) on laskua. OVE:n nostaminen on ollut suosittua myös näillä aloilla, ja saajien määrä on kasvussa. Lukumäärät ovat näissä pienemmissä eläkejärjestelmissä selvästi pienempiä kuin muualla julkisella sektorilla.

Kirkon ja Kelan eläkkeensaajien sukupuolijakauma muistutti aikaisemmin kunta-alaa, kun yli kolme neljäsosaa eläkkeensaajista (77 % vuonna 2011) oli naisia. Sittemmin jakauma on tasoittunut jonkin verran. Vuonna 2020 naisten osuus oli 69 prosenttia. Miehistä eläkkeensaajien määrä on kaikkiaan kasvanut, kun naisissa oli laskua.

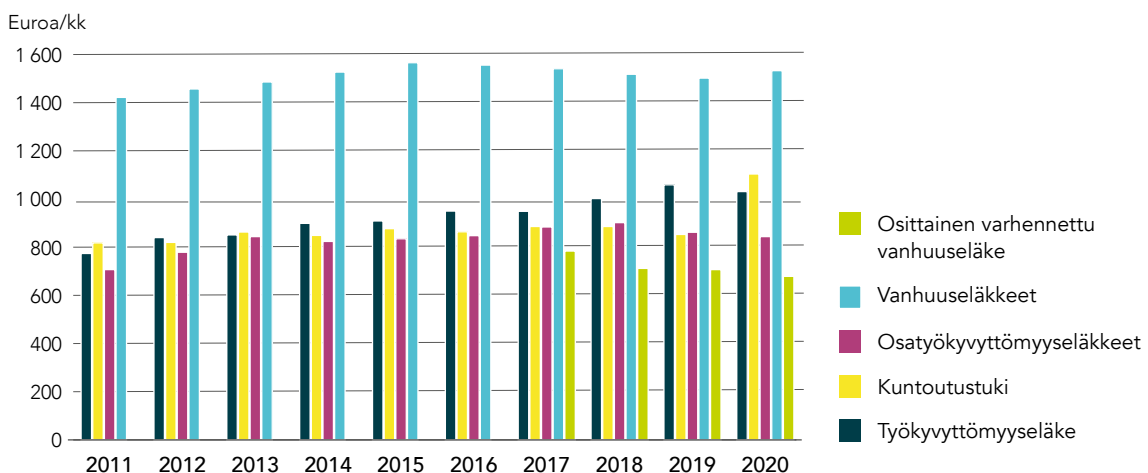
Kuvio 8: Alle 68-vuotiaat kirkon ja Kelan eläkkeensaajat 31.12., henkilöitä.



Kuviosta 9 nähdään eläkkeen määrä tarkastelujaksolla eläkelajeittain. Täysistä eläkkeistä vanhuuseläke oli selvästi suurempi kuin kuntoutustuki, osatyökyvyttömyyseläke tai työkyvyttömyyseläke. Eläkkeiden tasossa on nähtävissä lievää reaalista kasvua tarkastelujaksolla. Vuonna 2020 eläketasot olivat keskimäärin seuraavat: vanhuuseläke (1 533 €), kuntoutustuki (1 104 €), työkyvyttömyyseläke (1 031 €) osatyökyvyttömyyseläkkeet (844 €) ja OVE (679 €).

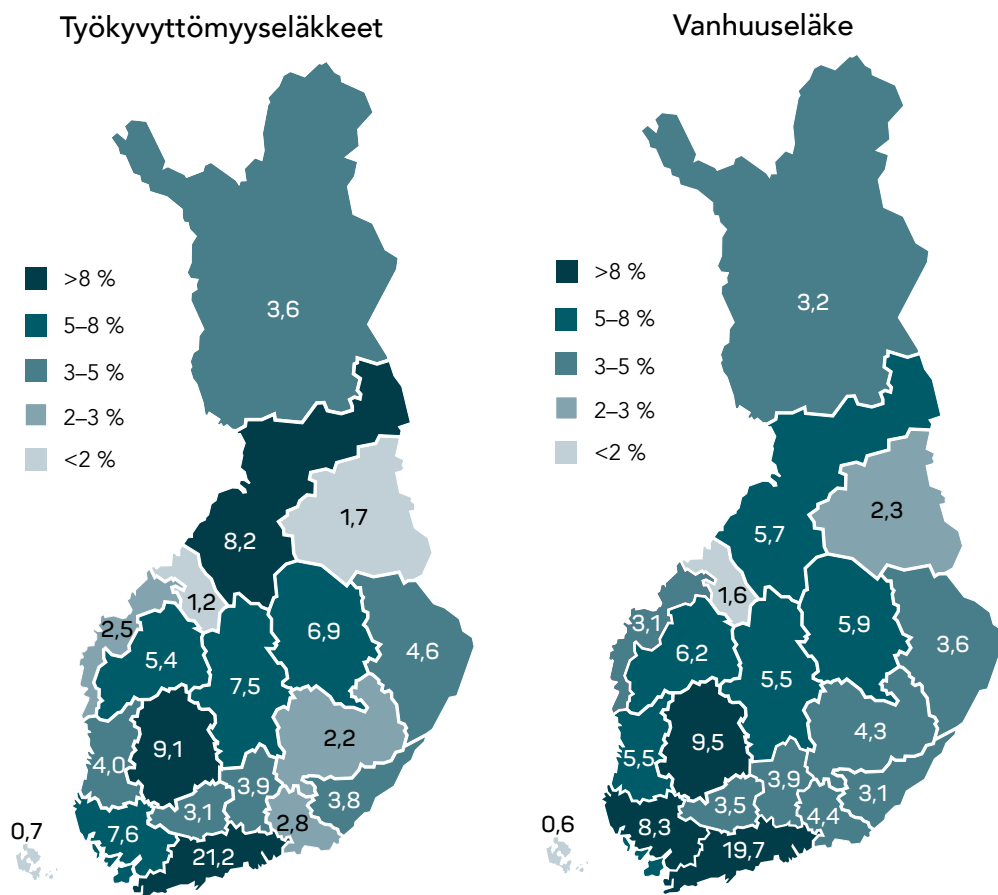
Sukupuolen mukaan tarkasteltuna miesten vanhuuseläkkeet sekä työkyvyttömyyseläkkeet ovat selvästi korkeammat kuin naisten. Vuonna 2020 erot miesten hyväksi olivat seuraavat: vanhuuseläke (36 %), työkyvyttömyyseläke (14 %), kuntoutustuki (6 %) ja OVE (38 %). Naisten osatyökyvyttömyyseläkkeet olivat neljä prosenttia suurempia kuin miesten, mutta euroina ero on pieni.

Kuvio 9: Työeläke kirkolla ja Kelalla 31.12., euroa kuukaudessa keskimäärin vuoden 2020 hintatasossa.



Alueellinen näkökulma nähdään Kuvioista 10. Alueellisissa eroissa korostuu se, että sekä työkyvyttömyyseläkkeen että vanhuuseläkkeen saajista vähintään viidennes asui Uudellamaalla. Työkyvyttömyyseläkkeissä, joita tässä raportissa käsitellään, ei ollut keskenään nähtävissä enemmän maakuntakohtaisia eroja, kuten vanhuuseläkkeen saajissa. Pohjois-Pohjanmaa ja Pirkanmaa erottuivat korkeammilla osuuksilla työkyvyttömyyseläkkeissä. Lapissa työkyvyttömyyseläkkeiden saajia oli suhteellisesti vähemmän kuin vanhuuseläkkeen saajia.

Kuvio 10: Kirkon ja Kelan eläkkeensaajat asuinmaakunnan mukaan 31.12.2020, prosenttia. (Työkyvyttömyyseläkkeet sisältävät työkyvyttömyyseläkkeen, kuntoutustuen ja osatyökyvyttömyyseläkkeet.)



Tässä luvussa käännetään näkökulma tarkastelemaan niitä eläkkeensaajia, joilla oli vuoden aikana eläkkeen rinnalla julkisen sektorin palvelua. Aluksi esitetään tietoa eläkkeensaajista kaikkiaan, ja sitten siirrytään siirtymishetken tarkasteluun. Siirtymishetken tarkastelun tarkoitus on kuvata sitä, minkälaisesta työelämätaustasta henkilöt siirtyvät limittämään työtä ja eläkettä. OVE-eläkkeensaajat rajataan tässä vaiheessa tarkastelun ulkopuolelle.

5.1. Kunta-ala

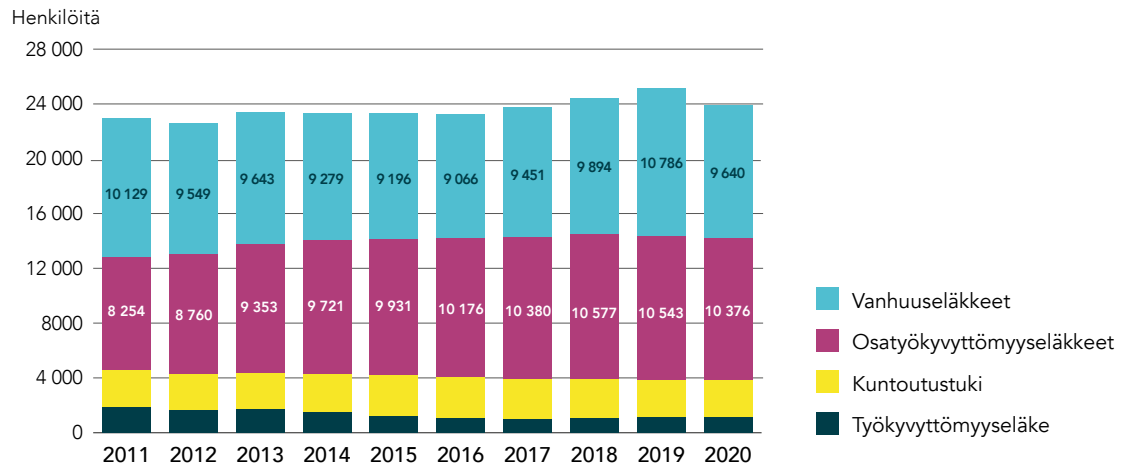
Muuhun julkiseen sektoriin verrattuna kunta-alalla on verrattain tyypillistä, että osalla työntekijöistä ja osassa ammateista on epäyhtenäinen palvelussuhdehistoria. Pätkätyöt ja työn järjestämisen käytännöt ovat muotoutuneet niin, että yksi yhtenäinen palvelussuhde on harvinaisempi kuin esimerkiksi valtiolla. Tämä tarkoittaa, että työn ja eläkkeen limittyminenkin voi olla epäyhtenäistä. Tarkastelussa kuitenkin tulkitaan palvelussuhdeajan ja eläkeajan rinnakkaisuutta siten kuin ne rekistereissä ja luvussa 2 on kuvattu. On hyvä muistuttaa, että omais- ja perhehoitajasuhteet on rajattu tämän tarkastelun ulkopuolelle, sillä tutkimuksen kohteena ovat työ- tai virkasuhteet.

5.1.1. Eläkkeensaajat – ikä ja ammatti

Työssä ja eläkkeellä olleiden lukumäärä on tarkastelujaksolla hyvin lievästi kasvanut (Kuvio 11). Vuonna 2020 eläkelajien osuudet olivat seuraavat: osatyökyvyttömyyseläkkeet (10 376 henkilöä, 43 %), vanhuuseläke (9 640 henkilöä, 40 %), kuntoutustuki (2 718 henkilöä, 11 %) ja työkyvyttömyyseläke (1 122 henkilöä, 5 %). Työssäkäyvien eläkkeensaajien lukumäärä oli kaikkiaan 23 856. Kuviosta nähdään, että osatyökyvyttömyyseläkkeiden saajien määrässä on tarkastelujaksolla tapahtunut lievää kasvua, kun vanhuuseläkkeiden saajien määrä on pysynyt jokseenkin ennallaan.

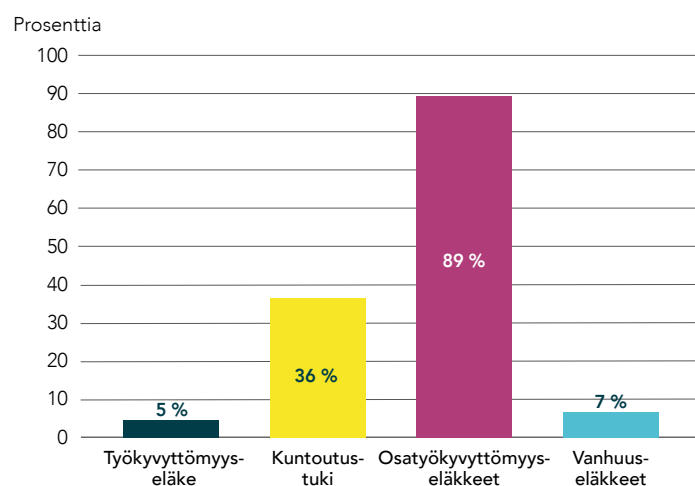
Eläkkeensaajien sukupuolijakaumasta voidaan nostaa esille erot vanhuuseläkkeissä sekä työkyvyttömyyseläkkeissä. Miehistä selvästi suurempi osuus on vanhuuseläkkeellä ja työssä. Vuonna 2020 osuus oli 53 prosenttia, kun naisissa vastaava luku oli 45 prosenttia. Työkyvyttömyyseläkkeen saajista miehistä hieman suurempi osuus oli työssä eläkkeen rinnalla. Vuonna 2020 osuus oli 10 prosenttia, kun naisissa vastaava osuus oli 7 prosenttia. Osatyökyvyttömyyseläkkeen saajissa tilanne on päinvastainen: naiset ovat useammin työssä osatyökyvyttömyyseläkkeen rinnalla. Vuonna 2020 naisten osuus oli 40 prosenttia, kun miehillä vastaava osuus oli 29 prosenttia.

Kuvio 11: Työssä ja eläkkeellä kunta-alalla vuoden aikana, henkilöitä.



Työssäkäyvien eläkkeensaajien osuuksia tarkastellaan seuraavaksi yli koko tarkastelujakson. Kuvio 12 nähdään, että osatyökyvyttömyyseläkkeiden saajista lähes 90 prosenttia osallistui työhön. Kuntoutustuessa ja vanhuuseläkkeissä vastaavat osuudet olivat 36 prosenttia ja 7 prosenttia. Muutokset tarkastelujaksolla ovat olleet varsin pieniä muiden eläkkeiden paitsi kuntoutustuen osalta. Kuntoutustuen rinnalla työskennelleiden osuus on tarkastelujaksolla hieman laskenut.

Kuvio 12: Työssäkäyvien eläkkeensaajien osuus kunta-alalla keskimäärin vuosina 2011–2020, prosenttia.



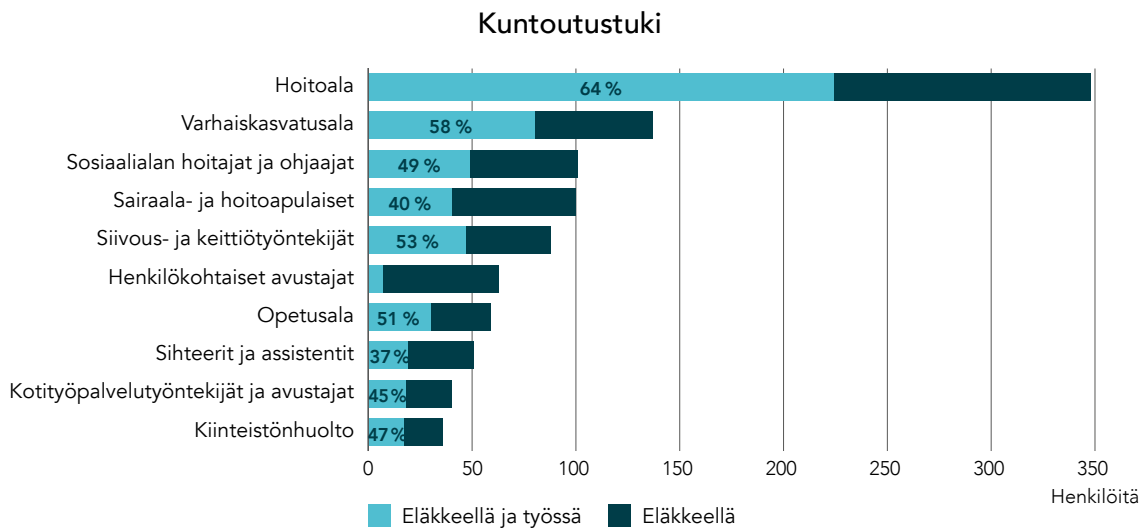
Eläkelajikohtaisten tietojen taustalla on eri kunta-alan ammattien todellisuus. Ammatti tarkoittaa henkilön viimeisintä ammattia. Kuvioista 13a ja 13b nähdään eläkkeensaajien määrä vuonna 2020 yleisimmissä kunta-alan ammateissa eläkelajikohtaisesti. Kuvioista on lisäksi työssä ja eläkkeellä olevien lukumäärä ja osuus eläkkeensaajista kaikkiaan (alle 68-vuotiaat). Kuten Kuvioista 11 nähtiin, työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla työskentely on hyvin vähäistä. Ammattikohtaisesti tarkasteltuna työn ja työkyvyttömyyseläkkeen limittyminen oli yleisintä hoitoalalla, jolla osuus oli 6 prosenttia.

Kuntoutustuki on vähemmän käytetty eläke kuin työkyvyttömyyseläke. Kuntoutustuen rinnalla työskenteli kaikkiaan 36 prosenttia (Kuvio 12). On hyvä huomata, että tässä tarkastelussa ei ole eläkkeen ansiorajausta, ja kuntoutustuen rinnalla voi olla palvelusuhde voimassa, vaikka siitä ei saa palkkaa. Tämä johtaa kuviossa nähtävään verrattain korkeaan työssäkäyvien osuuteen. Kun tarkastellaan yleisimpiä ammatteja, nähdään eroja, joskin ryhmien lukumäärät ovat hyvin pieniä. Hoitoalalla kuntoutustuen saajista 64 prosenttia työskenteli eläkkeen rinnalla.

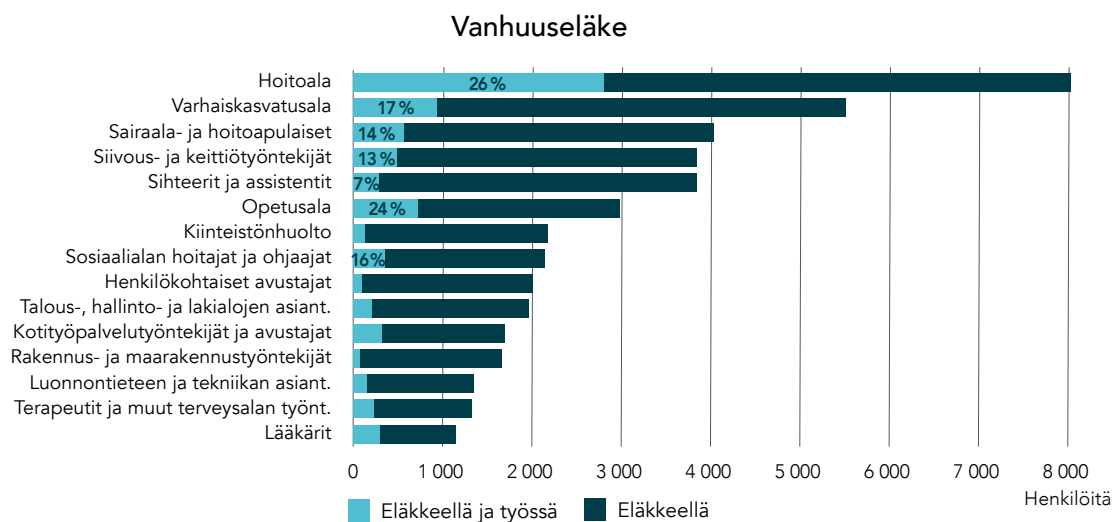
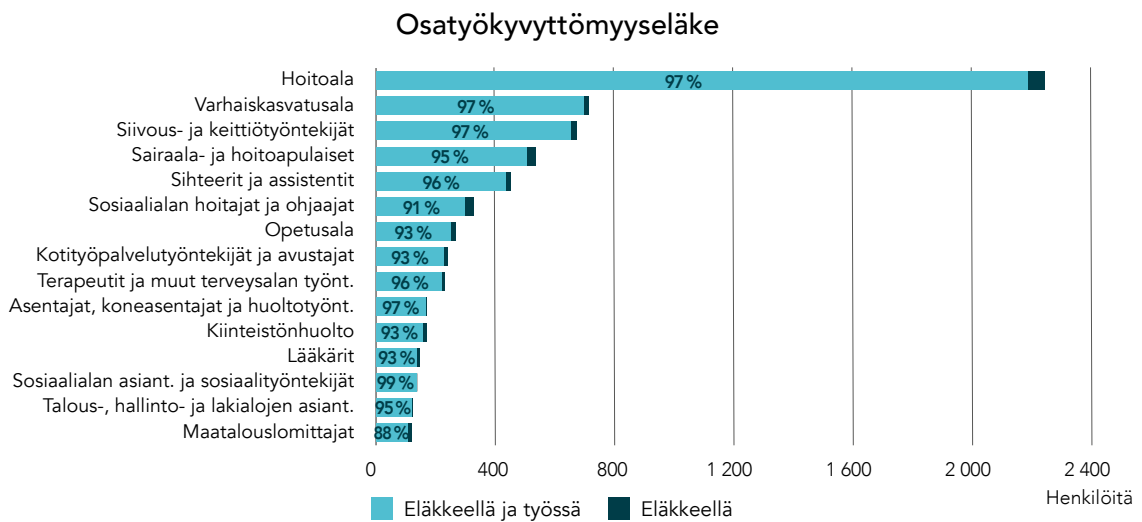
Osatyökyvyttömyyseläkkeet ovat kuntoutustukea selvästi yleisempi eläke. Niiden rinnalla työskentely oli hyvin yleistä: työskentelevien osuus oli noin 90 prosenttia (Kuvio 12). Yleisimmissä ammateissa – hoitoalalla, varhaiskasvatuksessa ja siivous- ja keittiötyön aloilla – osuus oli 97 prosenttia. Myös pienemmissä ammattiryhmissä osuus on korkea (Kuvio 13b).

Kunta-alalla vanhuuseläkkeen rinnalla työskentely on verrattain yleistä: osuus oli noin 7 prosenttia kaikkiaan (Kuvio 12). Hoitoala erottuu korkealla osuudella (26 %), mutta myös varhaiskasvatusalalla (17 %) ja opetusalalla (24 %) osuus oli muita ammatteja korkeampi.

Kuvio 13a: Työssäkäynnin yleisyys yleisimmissä ammateissa kunta-alalla vuonna 2020, henkilöitä ja osuus ammatissa.

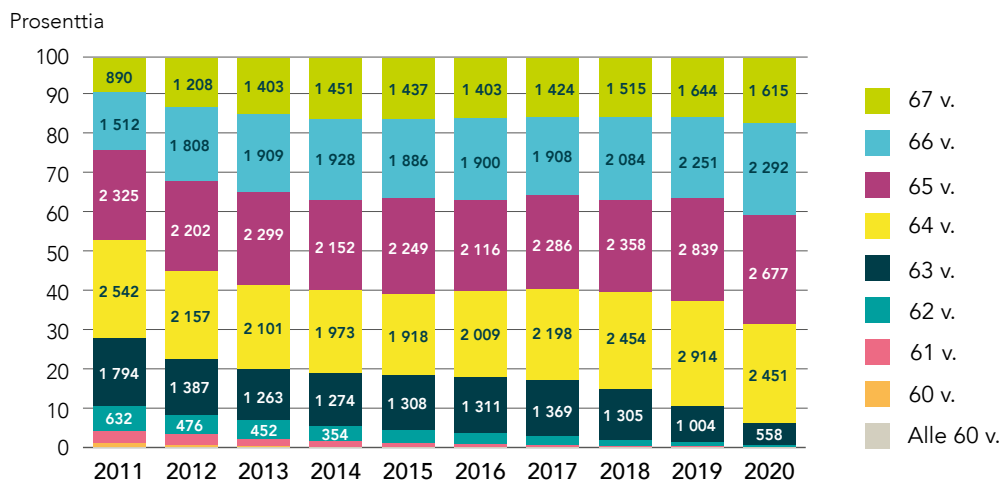


Kuvio 13b: Työssäkäynnin yleisyys yleisimmissä ammateissa kunta-alalla vuonna 2020, henkilöitä ja osuus ammatissa.



Tarkastelujaksolla tapahtunut ikärakenteen muutos ja eläkeuudistusten voimaantulon mukana tullut eläkeiän nousu heijastuvat vanhuuseläkkeen saajien ikärakenteeseen varsin selvästi. Kuvoista 14 nähdään, että yli 64-vuotiaiden ikäryhmissä osuudet ovat kasvaneet selvästi. Erityisesti 66- ja 67-vuotiaiden osuudet ovat kasvaneet. Työ ja eläke limittyvät myöhemmässä iässä.

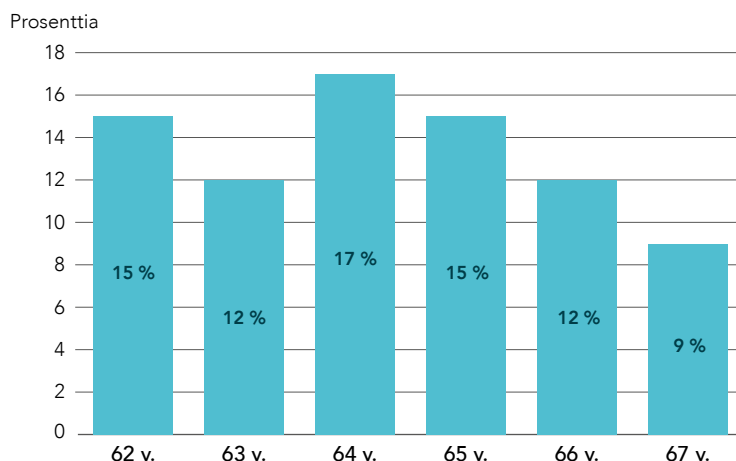
Kuvio 14: Työssä ja vanhuuseläkkeellä kunta-alalla iän mukaan vuoden aikana, henkilöitä ja prosenttia.



Liitekuviosta 2 nähdään vastaava kehitys eräissä kunta-alan suurissa ammattiryhmissä. Liitekuviosta perusteella ammattiryhmissä on tapahtunut selkeä muutos kohti vanhempia ikä. Erityisesti yli 64-vuotiaiden työskentely on viime vuosina yleistynyt. Yleinen eläkeiän nousu näkyy kaikissa ammattiryhmissä. Hoitoalalla on poistunut 60 vuoden henkilökohtainen eläkeikä, kuten myös opetuslalla erityisopettajien 55 vuoden eläkeikä. Näissä ammateissa sovelletaan useimmilla ammatillista eläkeikää, esimerkiksi 61 vuotta 5 kuukautta.

Kuviossa 15 palataan tarkastelemaan koko kunta-alaa. Sen mukaan yli 64-vuotiaiden työssäkäynti eläkkeen rinnalla oli vuonna 2020 jo verrattain yleistä. 65-vuotiaissa osuus oli 15 prosenttia ja 66- ja 67-vuotiaissa vastaavasti 12 ja 9 prosenttia. Osuudet ovat korkeammat kuin esimerkiksi valtiolla (vrt. Kuvio 27).

Kuvio 15: Työssäkäyvien vanhuuseläkkeen saajien osuus kunta-alalla iän mukaan vuonna 2020, prosenttia.



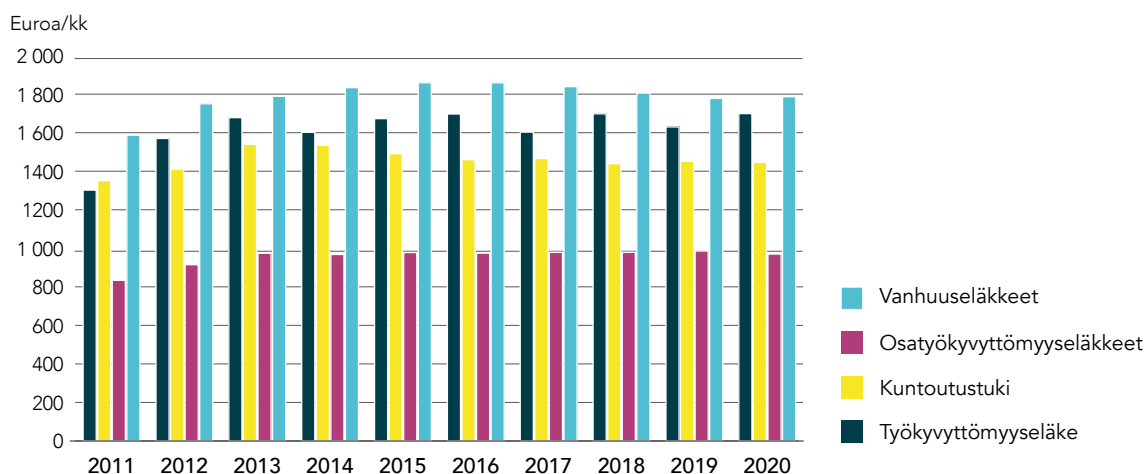
5.1.2. Eläkkeensaajat – työeläke ja ansiotulo

Seuraavaksi siirrytään tarkastelemaan vuoden aikana työssä ja eläkkeellä olleita tulojen näkökulmasta. Tuloilla tarkoitetaan työeläkettä ja ansiota palvelussuhteesta.

Kuviosta 3 nähtiin eläketaso kaikkien kunta-alan eläkkeensaajien osalta. Kun sitä verrataan niiden eläkkeisiin, jotka ovat työssä eläkkeen rinnalla (Kuvio 16), nähdään selviä eroja. Eläkettä ja työtä rinnastavilla oli keskimäärin korkeampi työeläketurva. Työssäkäyvillä vanhuuseläkkeen saajilla on korkeampi työeläketurva kuin eläkkeensaajilla kaikkiaan, mikä saattaa kertoa siitä, että heillä työura ja ansiotausta ovat eheempiä ja vakaampia. Vanhuuseläke oli vuonna 2020 noin 1 787 euroa. Työkyvyttömyyseläkkeen saajat ovat käytännössä pysyvästi työkyvyttömiä, joten harva työskentelee eläkkeen rinnalla, mutta tulosten mukaan heillä oli silti verrattain korkea eläketaso, 1 699 euroa. Kuntoutustuen saajilla eläketaso oli 1 446 euroa. Osatyökyvyttömyyseläkkeiden saajien eläke oli matalin, vajaat 970 euroa.

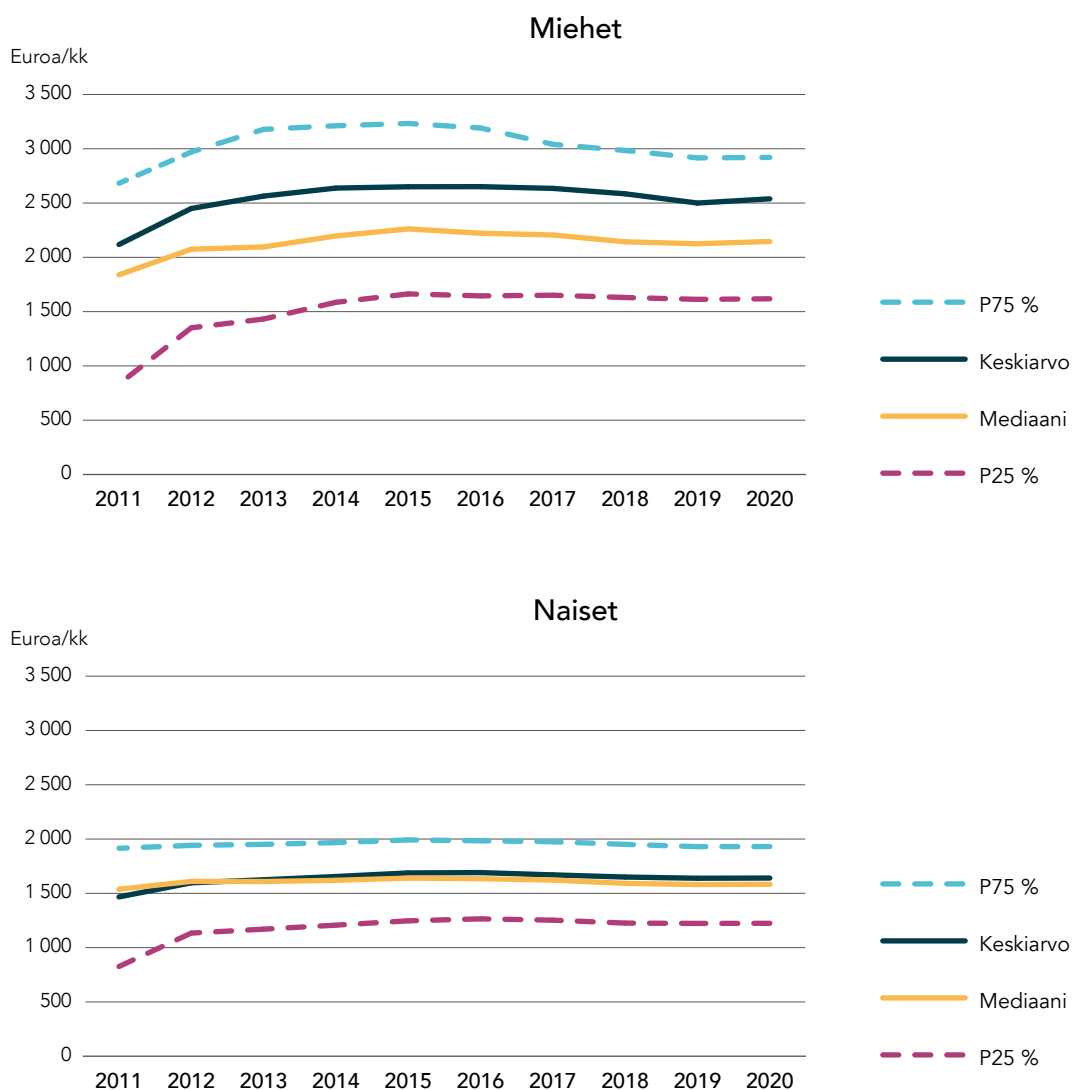
Sukupuolen mukaisissa eroissa korostuu miesten korkeampi eläketaso koko tarkastelujaksolla. Vuonna 2020 erot olivat miesten eduksi seuraavat: vanhuuseläke (54 %), työkyvyttömyyseläke (46 %), osatyökyvyttömyyseläkkeet (23 %) ja kuntoutustuki (25 %).

Kuvio 16: Työssä ja kunta-alan eläkkeellä. Työeläke, euroa kuukaudessa keskimäärin vuoden 2020 hintatasossa.



Kuviosta 17 nähdään työssä ja kunta-alan eläkkeellä olleiden vanhuuseläkeläisten eläkkeen määrä jakaumana (50 prosenttia jakaumasta). Kuvion mukaan miesten ja naisten eläkkeissä on selvä ero sekä eläkkeiden tasossa että määrän vaihtelussa. Miesten eläkkeissä oli selvästi enemmän vaihtelua. Keskiarvon ja mediaanin (suuruusjärjestyksessä keskimäinen eläke) perusteella miehillä oli suhteellisesti enemmän korkeita eläkkeitä (yli P75 %) verrattuna naisiin, joilla jakauma on tasaisempi. Miehillä eläketaso on tarkastelujaksolla hintataso huomioon ottaen kohonnut, kun naisilla eläketaso on säilynyt ennallaan.

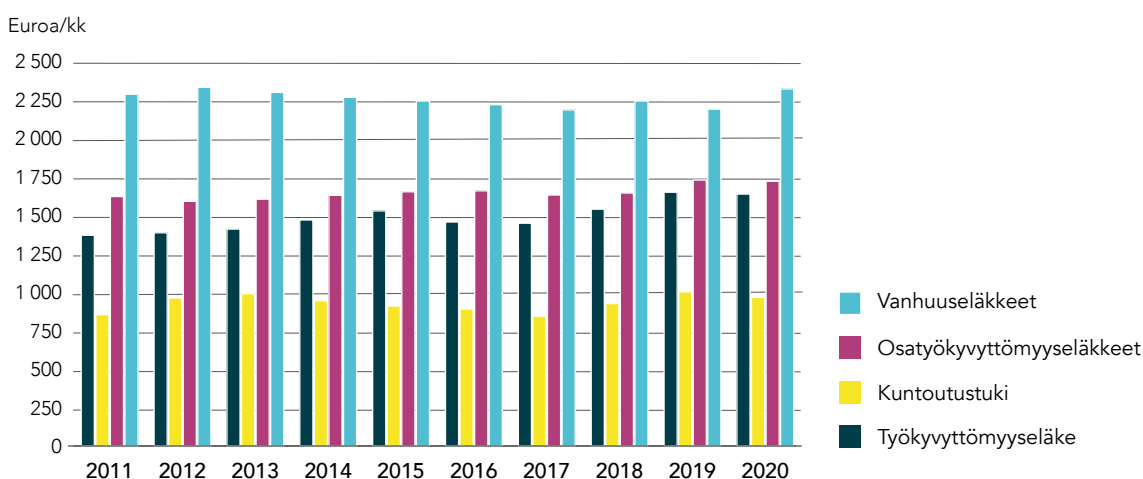
Kuvio 17: Työssä ja kunta-alan eläkkeellä. Vanhuuseläkkeen jakauma, euroa kuukaudessa vuoden 2020 hintatasossa.



Kuviosta 18 nähdään työssä ja eläkkeellä jatkavien ansiotasoa. Samalla tavalla, kuten eläkkeissä tarkastelujaksolla ei ole tapahtunut merkittävää muutosta minkään eläkkeensaajaryhmän ansioissa. Korkeimmat ansiot olivat vanhuuseläkkeiden ja työkyvyttömyyseläkkeen saajilla. Vuonna 2020 ansiotasot eläkelajin mukaan olivat seuraavat: vanhuuseläke (2 316 €), osatyökyvyttömyyseläkkeet (1 717 €), työkyvyttömyyseläke (1 634 €) ja kuntoutustuki (964 €).

Sukupuolen mukaan miehillä on kaikissa eläkkeissä suurempi ansiotasoa. Vuonna 2020 erot olivat seuraavat: vanhuuseläke (16 %), osatyökyvyttömyyseläkkeet (14 %), työkyvyttömyyseläke (12 %) ja kuntoutustuki (29 %).

Kuvio 18: Työssä ja kunta-alan eläkkeellä. Ansiotulo, euroa kuukaudessa keskimäärin vuoden 2020 hintatasossa.

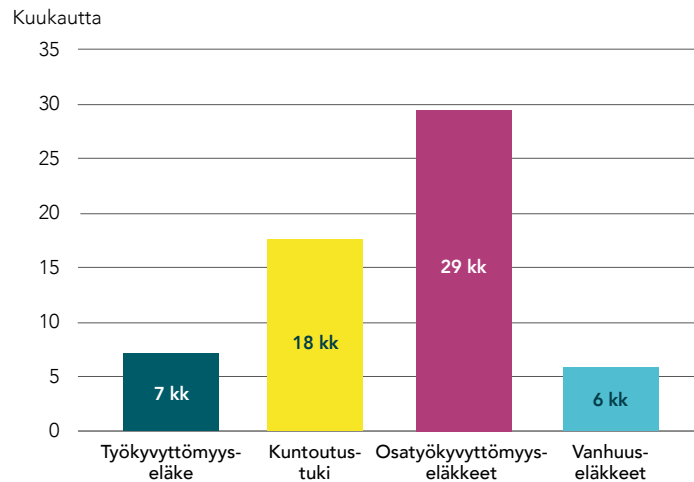


5.1.3. Eläkkeelle siirtyneet – limittyminen ja edeltävä työura

Siirtymätarkasteluissa pyritään kuvaamaan, mistä työmarkkinataustasta ja ammatista siirrytään eläkkeelle, jonka rinnalla tehdään myös työtä.

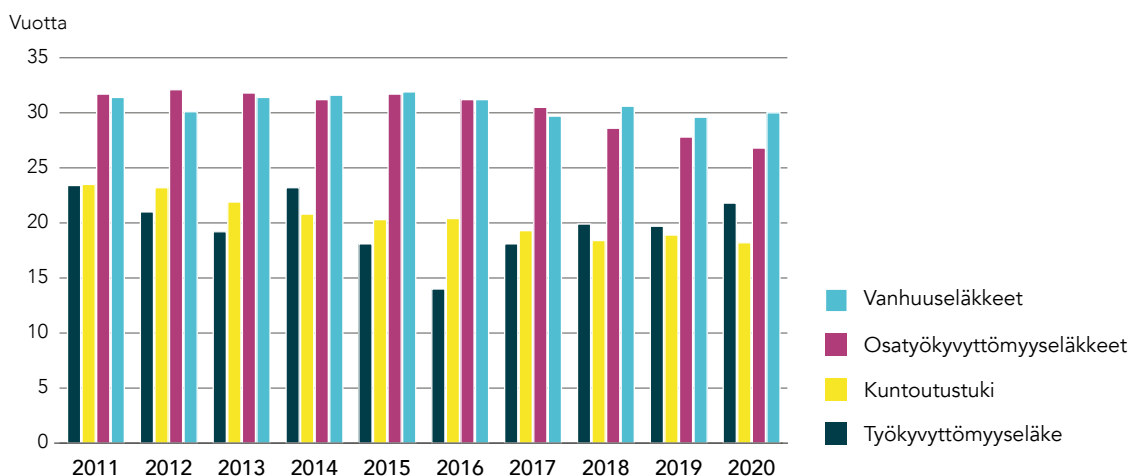
Kuviossa 19 on esitetty työn ja eläkkeen limittyvä aika keskimäärin eläkelajin mukaan. Tarkastelu rajautuu vuosien 2011–2017 eläkkeelle siirtyneisiin (ja työnteon ennen tarkastelun loppua lopettaneisiin) ja heillä toteutuneeseen limittymiseen. Kuviosta nähdään, että osatyökyvyttömyyseläkkeiden rinnalla työskenneltiin keskimäärin 29 kuukautta. Vanhuuseläkkeen rinnalla vastaava aika oli 6 kuukautta.

Kuvio 19: Työn ja eläkkeen limittyminen kunta-alalla, kuukautta keskimäärin.



Eläkkeellesiirtymisvuotta edeltävä työura kunta-alan eläkejärjestelmän mukaan vakuutettuna nähdään Kuvioista 20. Vanhuuseläkkeelle sekä osatyökyvyttömyyseläkkeille siirtyneiden työura oli pidempi kuin muilla työkyvyttömyyseläkkeille (ml. kuntoutustuki) siirtyneillä. Eläkkeen hakijoiden ikäprofiilin perusteella esimerkiksi osatyökyvyttömyyseläkkeitä myönnetään vanhemmille, verrattuna kuntoutustukeen, mikä selittää osaltaan kuntoutustuelle siirtyneiden lyhyempiä työuria. Vuonna 2020 vanhuuseläkkeelle siirtyneiden työura oli mediaanilla mitattuna 30 vuotta. On hyvä muistaa, että tässä ei ole kysymys henkilön koko työurasta, koska yksityisen sektorin työsuhteet eivät ole mukana tarkastelussa.

Kuvio 20: Kunta-alalta eläkkeelle siirtyneiden työura kunta-alalla vakuutettuna, vuotta mediaanilla mitattuna.

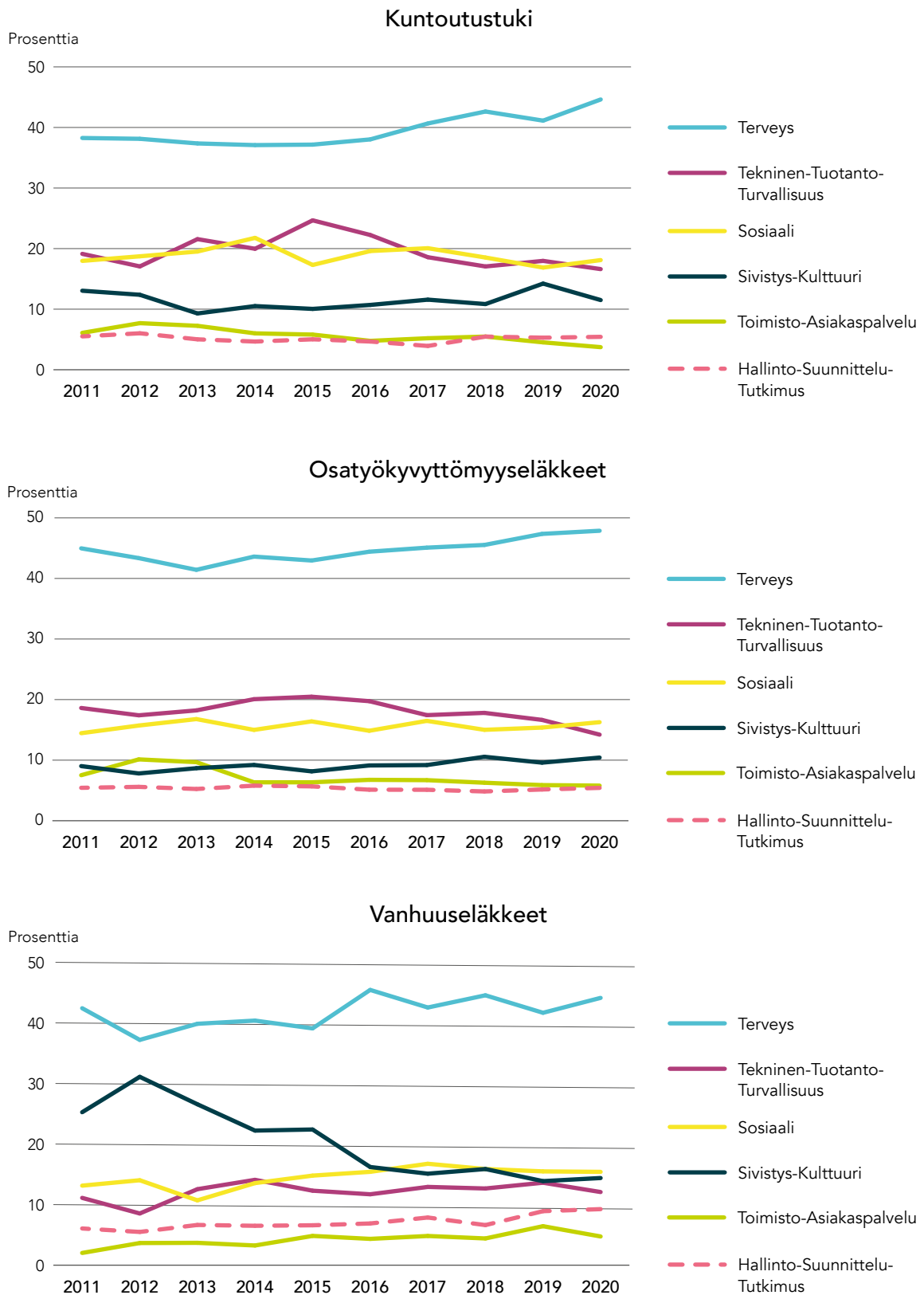


5.1.4. Eläkkeelle siirtyneet – ammatti

Ammattitarkasteluja esitetään seuraavaksi yleisellä ammattiryhmän tasolla. Ammatti kuvaa eläkkeelle siirtyneen edellisen vuoden lopun ammattia. Kuviossa 21 esitetään muut tarkastelussa olevat eläkelajit paitsi työkyvyttömyyseläke, jossa siirtyneitä on tapausmäärinä vähän. Kuvion mukaan kunta-alan palveluksessa työssä ja eläkkeellä olevien ammattitausta on useimmiten terveysala: sen osuus oli kaikissa eläkelajeissa 40 prosenttia tai enemmän. Seuraavaksi yleisimmät ammattitaustat olivat sosiaaliala ja tekninen ala, joiden kummankin osuus oli 15–20 prosenttia. Työkyvyttömyyseläkkeissä hallinnon ja toimistoalan ammattitausta oli harvinaisin.

Vanhuuseläkkeissä ammattitausta eroa jonkin verran muista eläkelajeista. Kuviosta nähdään, että sivistys- ja kulttuurialan tausta on vähentynyt tarkastelujaksolla, mikä heijastaa sitä, että opettajien alemmat eläkeiät ovat poistumassa. Toimistotyön ja asiakaspalvelun ammattitausta oli harvinaisempi ja harvinainen varsinkin verrattuna työkyvyttömyyseläkkeisiin. Liitetaulukosta 1 nähdään ammatti tarkemmin. Siirtyneiden kuva tarkentaa Luvussa 4.1.1 esitettyä tietoa.

Kuvio 21: Kunta-alan palveluksesta eläkkeelle siirtyneiden edeltävä ammattiala, prosenttia.



5.2. Valtio

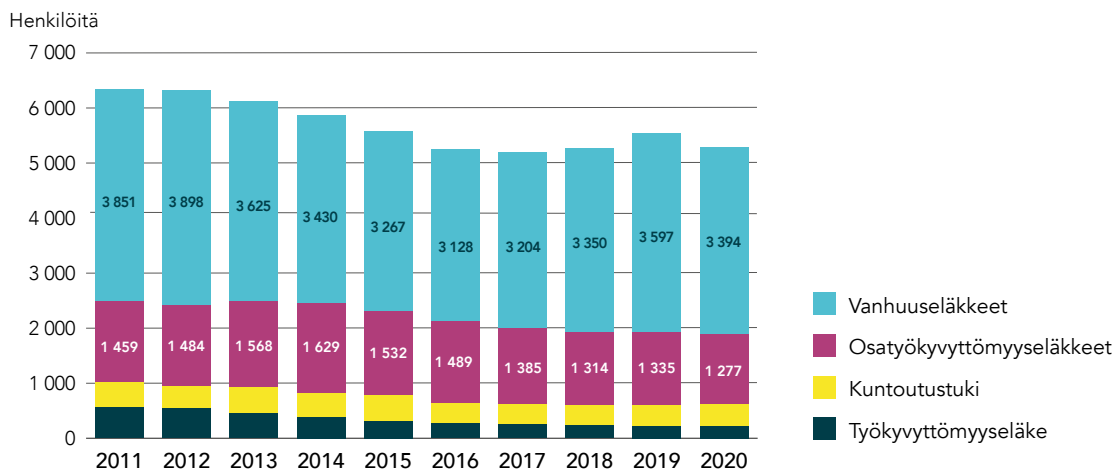
Valtiolla on pääsääntöisesti kunta-alaa yhtenäisemmät palvelussuhdehistoriat. Tämä tarkoittaa, että työn ja eläkkeen limittyminenkin on yhdenmukaisemmin mitattavissa. Tarkastelun kohteena olevat henkilöt ovat olleet joko työ- tai virkasuhteessa. Valtion vanhuuseläkkeellä olevista alle 68-vuotiaista merkittävä joukko on sotilaseläkeoikeutettuja, joiden alemmat eläkeiät tekevät heistä merkittävän vanhuuseläkkeellä ansiotyössä olevien ryhmän. Sotilaseläkeoikeutetut jatkavat usein työtä yksityisellä sektorilla, mutta limittyminen yksityisen sektorin työn rinnalla ei ole mukana tässä tarkastelussa.

5.2.1. Eläkkeensaajat – ikä ja ammatti

Kuten eläkkeensaajien määrä kaikkiaan (vrt. Kuvio 5), on työssä ja eläkkeellä olleiden lukumäärä tarkastelujaksolla laskenut (Kuvio 22), joskin viime vuosina lukumäärät ovat tasaantuneet. Työssä ja eläkkeellä olleiden lukumäärä on laskenut tarkastelujaksolla 17 prosenttia. Vuonna 2020 eläkelajien henkilömäärät ja osuudet olivat seuraavat: vanhuuseläke (3 394 henkilöä, 64 %), osatyökyvyttömyyseläkkeet (1 227 henkilöä, 24 %), kuntoutustuki (391 henkilöä, 7 %) ja työkyvyttömyyseläke (227 henkilöä, 4 %). Työssäkäyvien eläkkeensaajien lukumäärä oli kaikkiaan 5 289. Kuviosta nähdään, että laskua on tapahtunut kaikissa eläkelajeissa tasaisesti. Liitekuviossa 1 on vastaavat tiedot ilman sotilaseläkettä saavia henkilöitä. Sen mukaan vuonna työssä ja eläkkeellä oli muualla valtiolla kaikkiaan 4 724 eli 10 prosenttia vähemmän. Ero paikantuu lähes kokonaan vanhuuseläkkeisiin. Vanhuuseläkkeen saajista sotilastaustaisia oli 17 prosenttia.

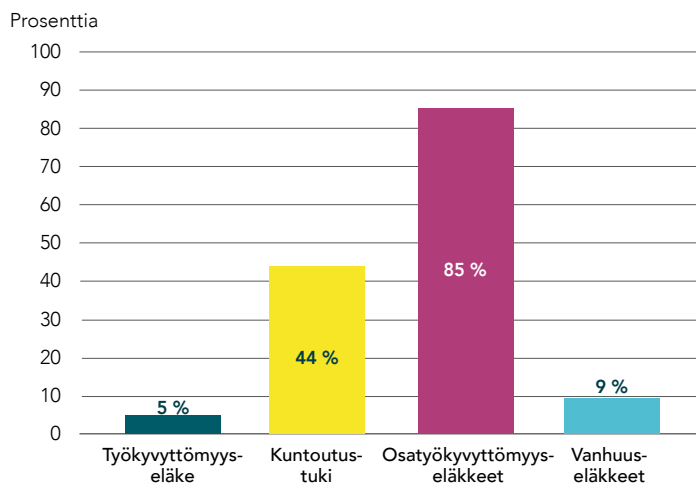
Eläkkeensaajien sukupuolijakaumasta voidaan nostaa esille erot vanhuuseläkkeissä sekä osatyökyvyttömyyseläkkeissä. Miehistä suurempi osuus on vanhuuseläkkeellä ja työssä. Vuonna 2020 osuus oli 78 prosenttia, kun naisissa vastaava luku oli 60 prosenttia. Ilman sotilaseläkeoikeutettuja vastaavat luvut olivat 68 ja 56 prosenttia. Naisista vajaat kolmannes oli osatyökyvyttömyyseläkkeellä ja töissä. Vuonna 2020 osuus oli 26 prosenttia, kun miehillä vastaava luku oli 13 prosenttia.

Kuvio 22: Työssä ja eläkkeellä valtiolla vuoden aikana, henkilöitä.



Seuraavaksi työssäkäyvien eläkkeensaajien osuuksia tarkastellaan yli koko tarkastelujakson. Kuvio 23 nähdään, että osatyökyvyttömyyseläkkeiden saajista 85 prosenttia osallistui työhön. Kuntoutustuen ja vanhuuseläkkeiden saajissa vastaavat osuudet olivat 44 ja 9 prosenttia.

Kuvio 23: Työssäkäyvien eläkkeensaajien osuus valtiolla, keskimäärin vuosina 2011–2020, prosenttia.



Eläkelajikohtaisten tulosten taustalla heijastuu valtion ammattirakenne. Ammatti tarkoittaa tässä tarkastelussa henkilön viimeisintä ammattia. Tarkastelun tuloksista voidaan nähdä, että opetusala on selvästi suurin ammattiala. Tämä johtuu käytännössä siitä, että osa kuntien palveluksessa olevista opettajista (ennen vuotta 1970 syntyneet) on vakuutettuna valtiolla. Kuvio 24 nähdään eläkkeensaajien määrä vuonna 2020 yleisimmissä valtion ammateissa osatyökyvyttömyyseläkkeissä ja vanhuuseläkkeessä.

Kuvioissa on lisäksi työssä ja eläkkeellä olevien lukumäärä ja osuus eläkkeensaajista kaikkiaan (alle 68-vuotiaat).

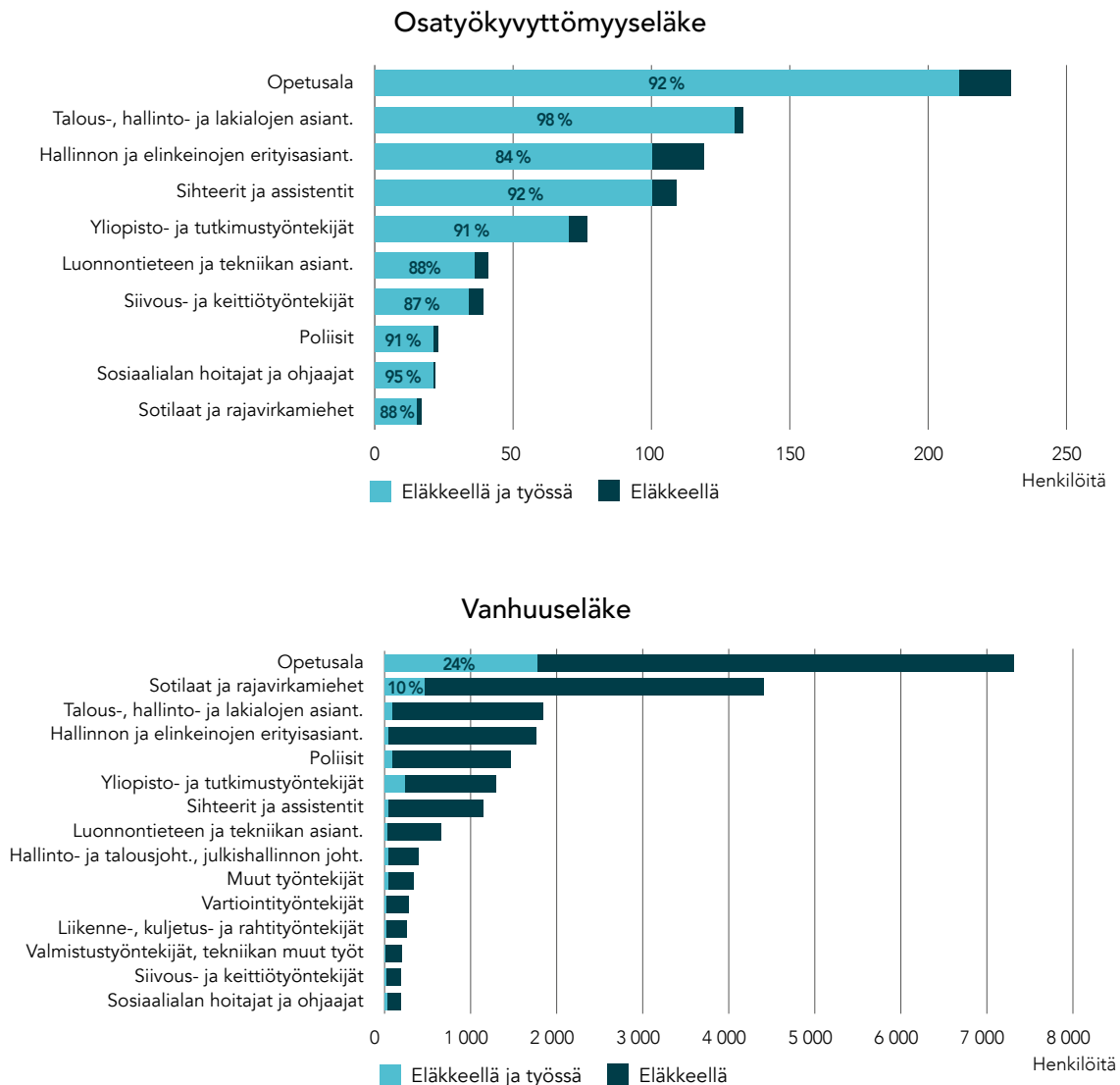
Kuten Kuvioista 22 nähtiin, pysyvän työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla työskentely on vähäistä. Ammattikohtaisesti tarkasteltuna työn ja työkyvyttömyyseläkkeen limittyminen oli yleisintä hoitoalalla, jolla osuus on 5 prosenttia. Muissa ammateissa työssäkäyvien osuudet jäivät pieniksi. Tulosten tulkinnallisuuden takia ammattikohtaista tarkastelua ei esitetä.

Työssäkäyviä kuntoutustuen saajia oli valtiolla vuonna 2020 vajaat 400 (vrt. Kuvio 22). Henkilöt jakautuvat eri ammatteihin sen verran laajasti, että ammattikohtaiset luvut jäivät pieniksi, ja tästä syystä ammattitarkastelua ei esitetä.

Osatyökyvyttömyyseläke on täysiä työkyvyttömyyseläkkeitä selvästi yleisempi etuus (vrt. Kuvio 22). Vuonna 2020 suurimmissa ammateissa työssäkäyvien osuudet olivat seuraavat: opetusala (92 %), talous-, hallinto- ja lakiasian asiantuntijat (98 %), hallinnon- ja elinkeinojen erityisasiantuntijat (84 %) ja sihteerit ja assistentit (92 %). Muut ammattiryhmät ovat lukumäärinä pieniä, mutta niiden osuudet ovat edellisten tasolla.

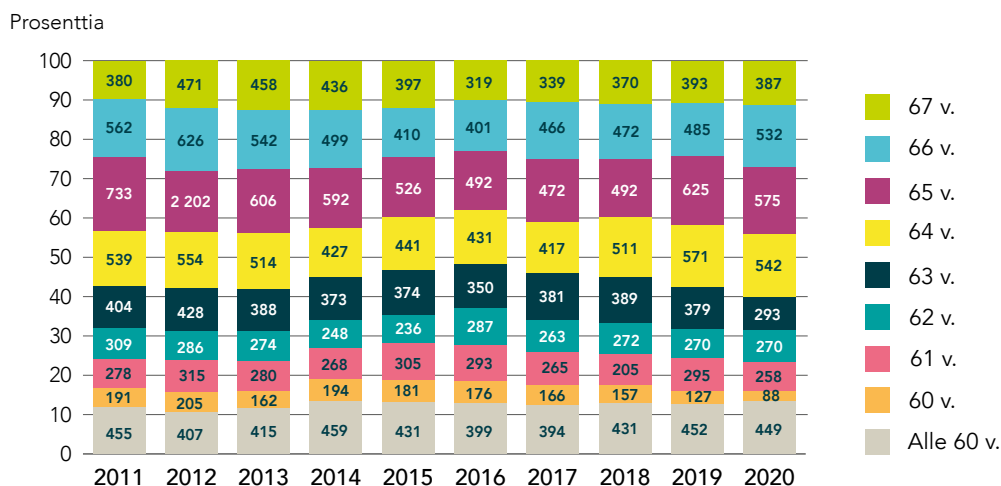
Vanhuuseläkkeen rinnalla työskentelyssä nousevat esiin sotilaseläkeoikeutetut. Vuonna 2020 suurimmissa ammateissa työssäkäyvien osuudet olivat seuraavat: opetusala (24 %), sotilasammatit (10 %) ja yliopisto- ja tutkimustyöntekijät (18 %). Muita ammatteja, joissa osuus oli suurempi kuin valtiolla tarkastelujaksolla kaikkiaan (ks. Kuvio 24), olivat sosiaalialan hoitajat ja ohjaajat (12 %), hallinto- ja talousjohtajat (10 %) ja muut työntekijät (10 %). Suuria ammattiryhmiä, jossa osuus oli huomattavan pieni, olivat hallinnon ja elinkeinojen erityisasiantuntijat (2 %) ja talous-, hallinto- ja lakialojen asiantuntijat (4 %).

Kuvio 24: Työssäkäynnin yleisyys yleisimmissä ammateissa valtiolla vuonna 2020. Henkilöitä ja osuus ammatista.



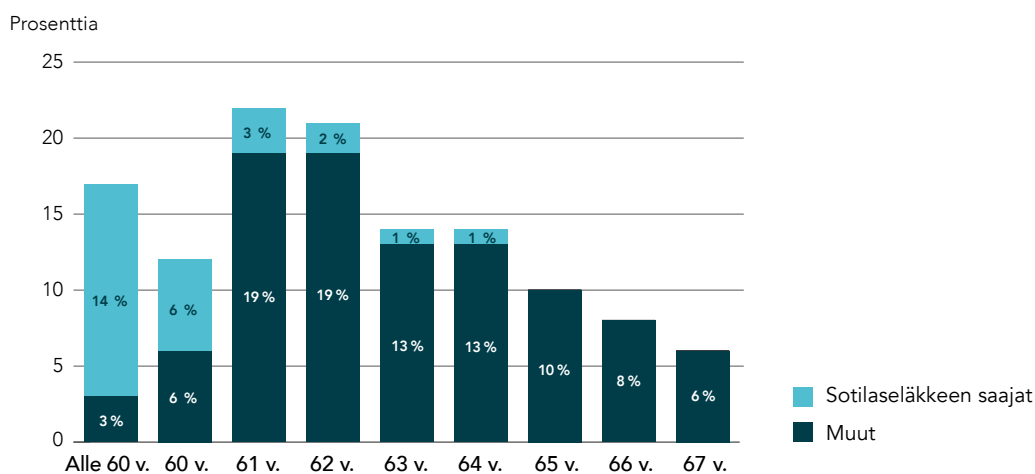
Tarkastelujaksolle ajoittunut ikärakenteen muutos ja eläkeuudistusten mukana tullut eläkeiän nousu heijastuvat vanhuuseläkkeen saajien ikärakenteeseen valtiolla lievemmin kuin kunta-alalla (vrt. Kuvio 14). Kuvioista 25 nähdään, että yli 63-vuotiaiden osuudet ovat jossain määrin kasvaneet. Alle 62-vuotiaiden vanhuuseläkkeen saajien osuus on selvästi suurempi kuin kunta-alalla, mikä johtuu pääasiassa sotilas-eläkeoikeutetuista. Tarkastelujaksolle on myös ajoittunut henkilökohtaisten eläkeikien vähittäinen poistuminen esimerkiksi luokanopettajissa. 64-vuotiaiden ikäryhmän osuudessa on viime ollut viime vuosina hyvin lievää kasvua. Liitekuviossa 3 on vastaavat tiedot ilman sotilaseläkettä saavia henkilöitä.

Kuvio 25: Työssä ja vanhuuseläkkeellä valtiolla iän mukaan vuoden aikana, prosenttia ja henkilöitä.



Kuviossa 26 tarkastellaan valtiota vuonna 2020. Sen mukaan yli 64-vuotiaiden vanhuuseläkkeen rinnalla työssäkäyvien osuus oli 65-vuotiaissa 10 prosenttia ja 66- ja 67-vuotiaissa vastaavasti 8 ja 6 prosenttia. Luvut ovat matalampia kuin esimerkiksi kunta-alalla (vrt. Kuvio 15). 60-vuotiaiden ja nuorempien ikäryhmien joukossa sotilaseläkeoikeutetut ovat huomattavan suuri ryhmä.

Kuvio 26: Työssäkäyvien vanhuuseläkkeen saajien osuus valtiolla iän mukaan vuonna 2020, prosenttia.

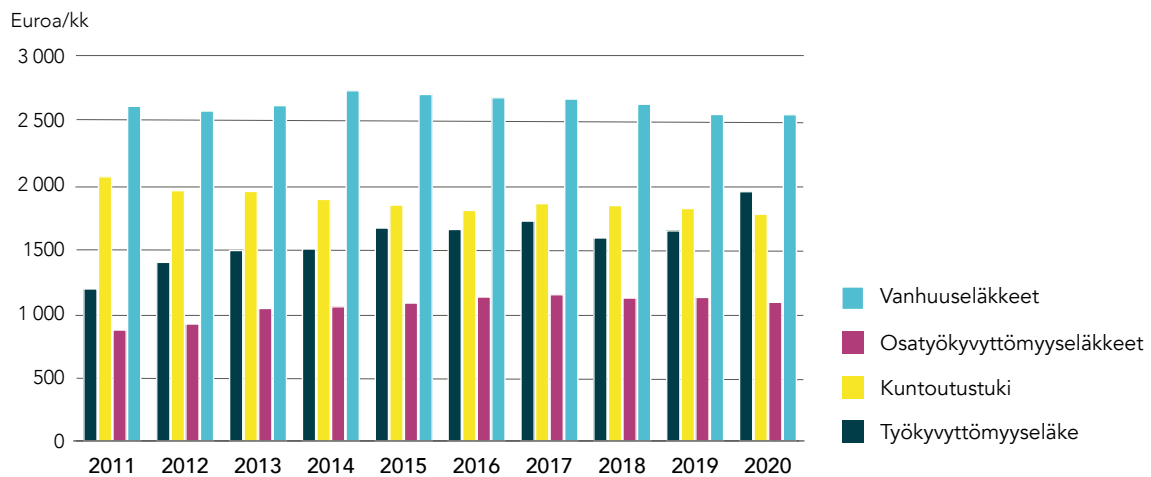


5.2.2. Eläkkeensaajat – työeläke ja ansiotulo

Kuviosta 6 nähtiin eläketaso kaikkien valtion eläkkeensaajien osalta. Kun sitä verrataan niiden eläkkeisiin, jotka ovat työssä eläkkeen rinnalla (Kuvio 27), huomataan hyvin vähän eroja. Eläkettä ja työtä rinnastavilla on keskimäärin hieman korkeammat eläkkeet, erityisesti työkyvyttömyyseläkkeissä. Eläkelajin mukaan tarkasteltuna vanhuuseläkkeet (2 538 euroa) olivat samalla tasolla kuin kaikilla eläkkeensaajilla vuonna 2020. Pysyvästi työkyvyttömistä harva työskentelee eläkkeen rinnalla, mutta tulosten mukaan heillä on silti verrattain korkea eläketaso (1 940 euroa). Kuntoutustuen saajilla, joista siis useimmat ovat työssä eläkkeen rinnalla, eläketaso oli 1 765 euroa. Osatyökyvyttömyyseläkkeen saajien eläke oli matalin, vajaat 1 079 euroa.

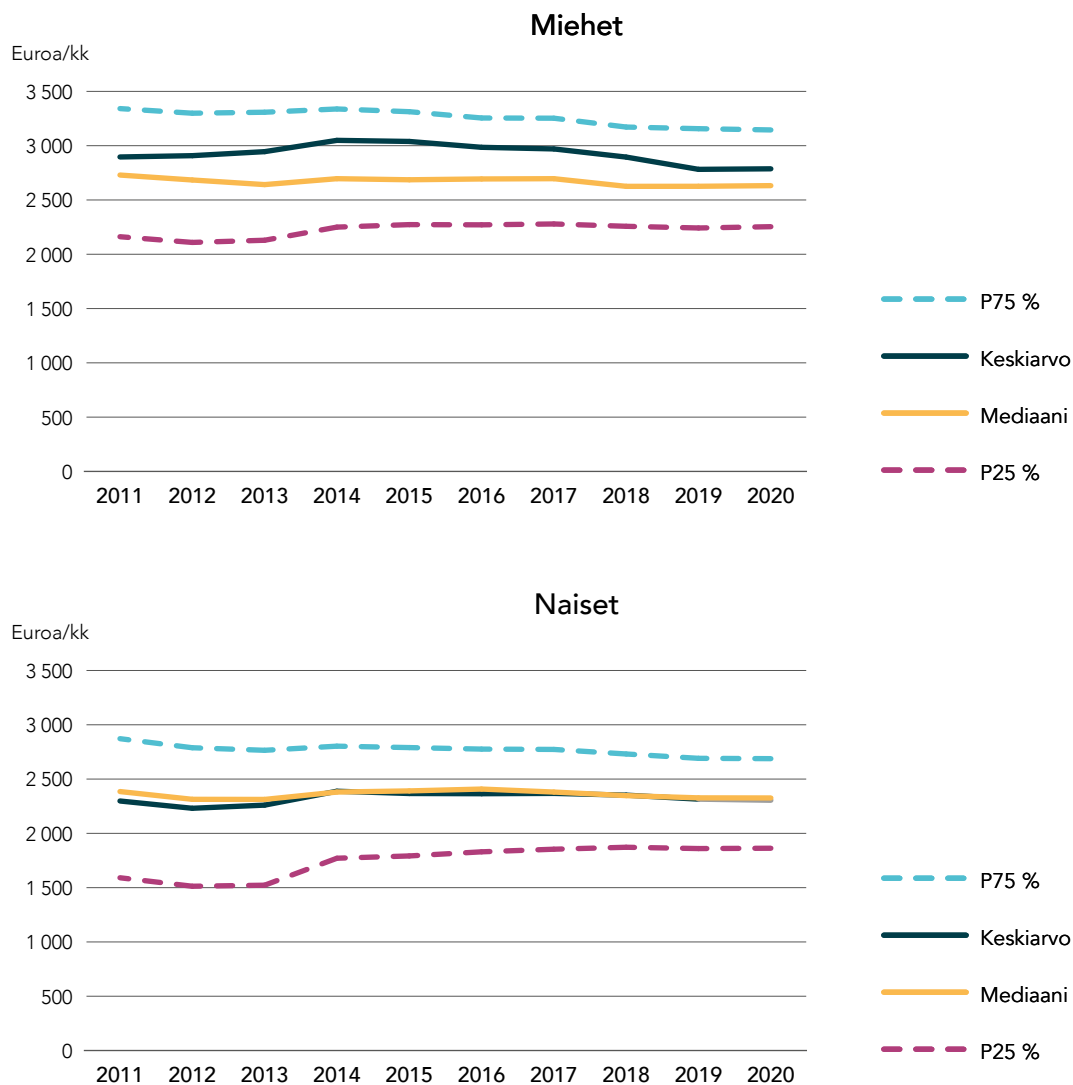
Sukupuolen mukaisissa eroissa korostuu miesten korkeampi eläketaso koko tarkastelujaksolla. Vuonna 2020 erot olivat miesten eduksi seuraavat: vanhuuseläke (20 %) työkyvyttömyyseläke (39 %), osatyökyvyttömyyseläkkeet (23 %), kuntoutustuki (15 %).

Kuvio 27: Työssä ja valtion eläkkeellä. Työeläke euroa kuukaudessa keskimäärin vuoden 2020 hintatasossa.



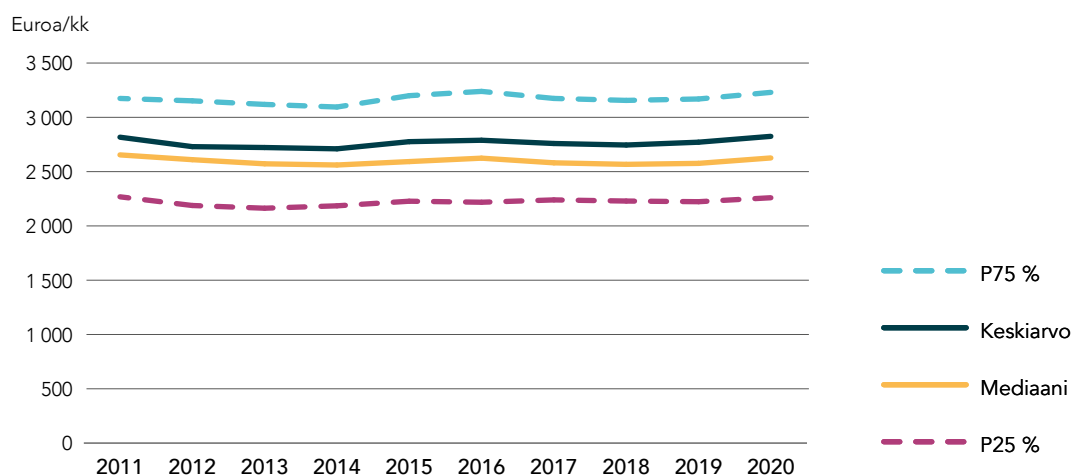
Kuviosta 28 nähdään työssä ja valtion eläkkeellä olevien vanhuuseläkkeen määrä jakaumana (50 prosenttia jakaumasta). Kuvion mukaan jakauma on jonkin verran tiivistynyt vuoden 2011 jälkeen. Hintatason huomioon ottaen eläketaso on säilynyt ennallaan. Miesten eläkkeissä keskiarvo on korkeampi kuin mediaani (suuruusjärjestyksessä keskimäinen eläke), mikä viittaa siihen, että miehillä on myös korkeita eläkkeitä. Naisilla jakauma on keskiarvon ja mediaanin perusteella tasaisempi. Miesten eläkkeet ovat tarkastelujaksolla korkeammat kuin naisten.

Kuvio 28: Työssä ja valtion vanhuuseläkkeellä. Eläkkeen jakauma, euroa kuukaudessa vuoden 2020 hintatasossa.



Valtion eläkkeensaajissa sotilaat muodostavat erityisryhmän. Kuvioista 29 nähdään sotilastaustaisten eläkkeen jakauma. Kuvion perusteella vanhuuseläkkeen jakauma on varsin tasainen. Muutos eläkkeen tasossa tarkastelujaksolla on ollut hyvin vähäinen. Kuvioista nähdään lisäksi, että sotilasammateissa olleiden eläketaso ei eroa merkittävästi muista valtion eläkkeensaajista miehistä.

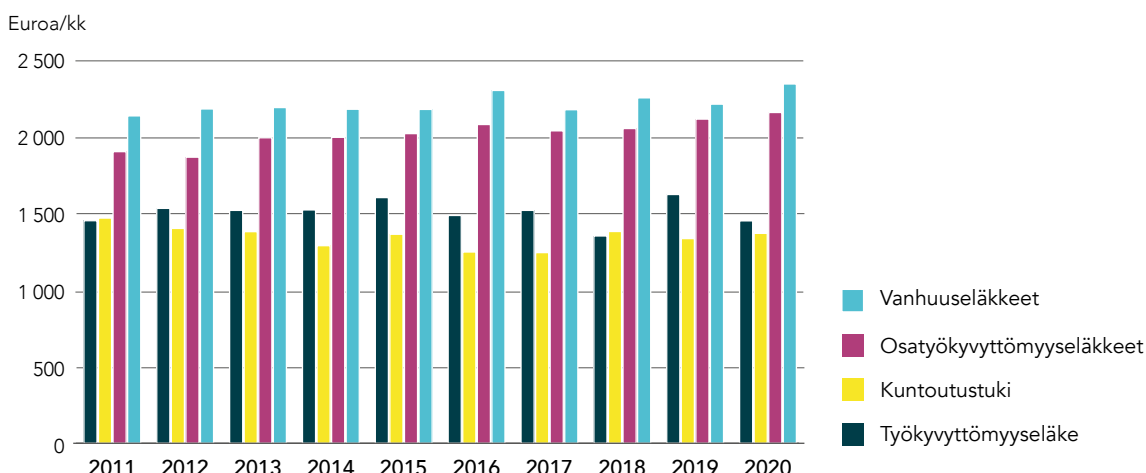
Kuvio 29: Sotilasammateissa toimineiden ja valtion vanhuuseläkkeellä olleiden eläkkeen jakauma, euroa kuukaudessa, vuoden 2020 hintatasossa.



Kuviosta 30 nähdään työssä ja eläkkeellä jatkavien ansiotasot. Kuten eläkkeissä tarkastelujaksolla, minkään eläkkeensaajaryhmän ansioissa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta. Korkeimmat ansiot olivat vanhuuseläkkeiden ja työkyvyttömyyseläkkeen saajilla. Vuonna 2020 ansiotasot eläkelajin mukaan olivat seuraavat: vanhuuseläke (2 332 €), osatyökyvyttömyyseläkkeet (2 146 €), työkyvyttömyyseläke (1 500 €) ja kuntoutustuki (1 362 €). Verrattuna kunta-alaan valtiolla on korkeammat vanhuuseläkkeet (vrt. Kuvio 18).

Sukupuolen mukaan tarkasteltuna täyttä työkyvyttömyyseläkettä saaneilla miehillä oli selvästi pienempi ansiotasot kuin naisilla. Vanhuuseläkettä saavien miesten ansiotasot oli vuonna 2020 1,5-kertainen naisiin verrattuna, ja osatyökyvyttömyyseläkkeen saajilla ero oli 3,7-kertainen. Suuria eroja selittävät pienet lukumäärät.

Kuvio 30: Työssä ja valtion eläkkeellä. Ansiotulo, euroa kuukaudessa keskimäärin vuoden 2020 hintatasossa.

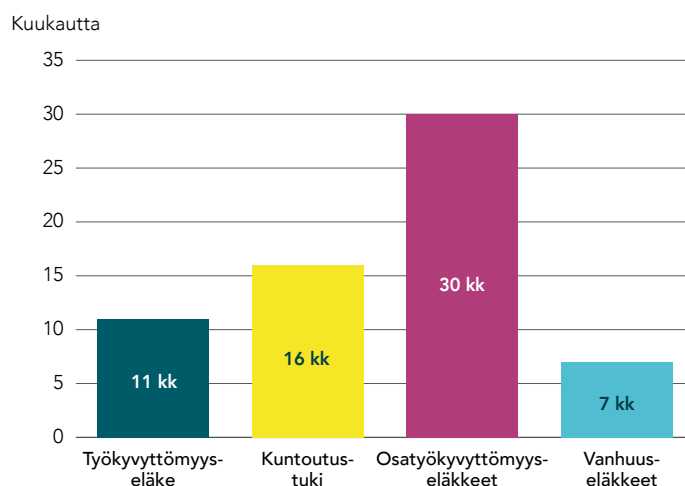


5.2.3. Eläkkeelle siirtyneet – limittyminen ja edeltävä työura

Siirtymätarkasteluissa pyritään kuvaamaan, mistä työmarkkinataustasta siirrytään eläkkeelle, jonka rinnalla tehdään myös työtä. Näkökulmaan liittyy se, että työn ja eläkkeen limittyminen tapahtuu jossain vaiheessa eläkkeelle siirtymisen jälkeen.

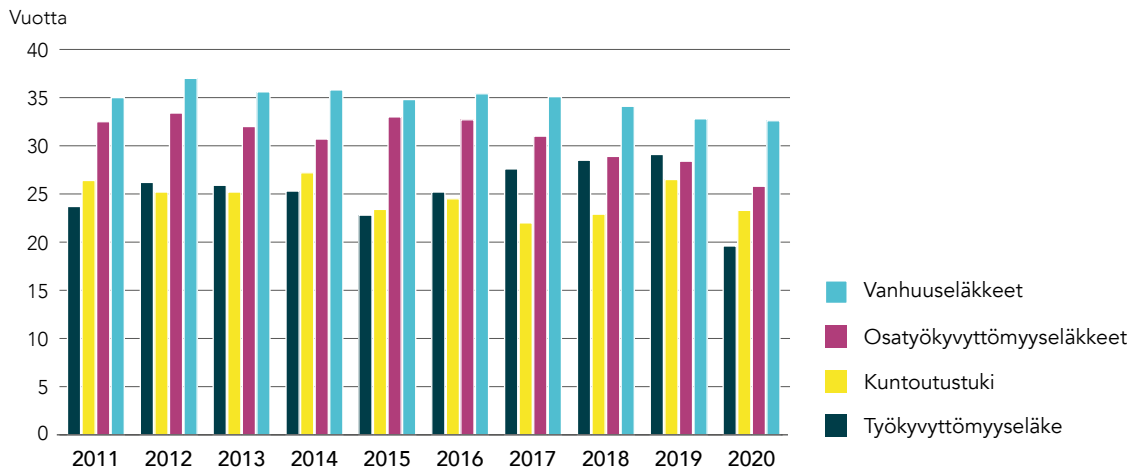
Kuviossa 31 on esitetty työn ja eläkkeen limittyvä aika keskimäärin eläkelajin mukaan. Tarkastelu rajautuu vuosien 2011–2017 eläkkeelle siirtyneisiin (ja työnteon ennen tarkastelun loppua lopettaneisiin) ja heillä toteutuneeseen limittymiseen. Kuvioista nähdään, että osatyökyvyttömyyseläkkeen rinnalla työskenneltiin keskimäärin 30 kuukautta. Vanhuuseläkkeen rinnalla vastaava aika oli 7 kuukautta.

Kuvio 31: Työn ja eläkkeen limittyminen valtiolla, kuukautta keskimäärin.



Valtiolla vakuutettuna olleiden työura ennen eläkellesirtymisvuotta nähdään Kuvioista 32. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden työura on pidempi kuin työkyvyttömyyseläkkeille siirtyneillä. Vuonna 2020 vanhuuseläkkeelle siirtyneiden työura oli 32,6 vuotta. Työkyvyttömyyseläkkeistä osatyökyvyttömyyseläkkeille siirtyneiden työurat olivat pidemmät kuin muilla. Eläkkeen hakijoiden ikäprofiilin perusteella esimerkiksi osatyökyvyttömyyseläkkeitä myönnetään kuntoutustukeen verrattuna vanhemmille, mikä selittää osaltaan kuntoutustuelle siirtyneiden lyhyempiä työuria. On hyvä muistaa, että tässä ei ole kysymys henkilön koko työurasta, koska yksityisen sektorin työsuhteet eivät ole mukana tarkastelussa.

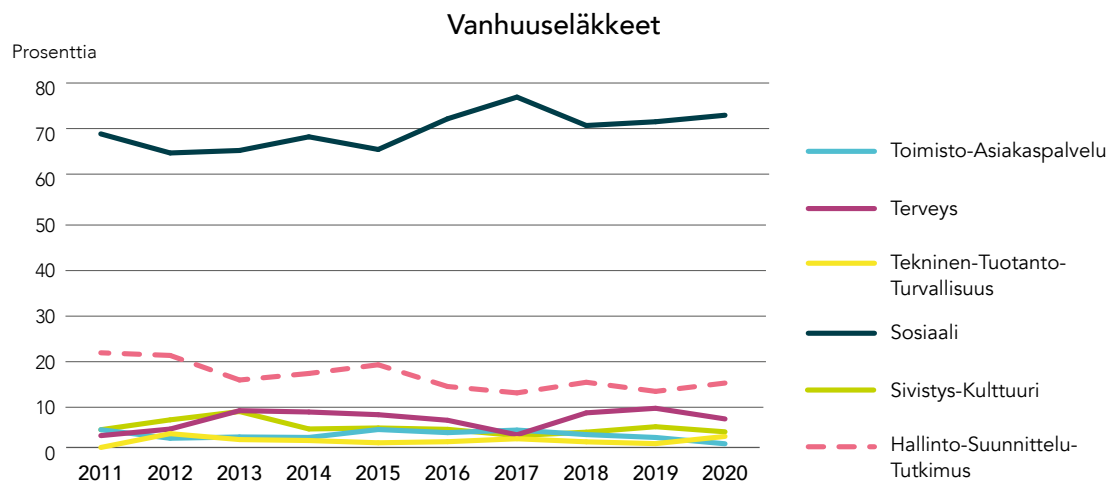
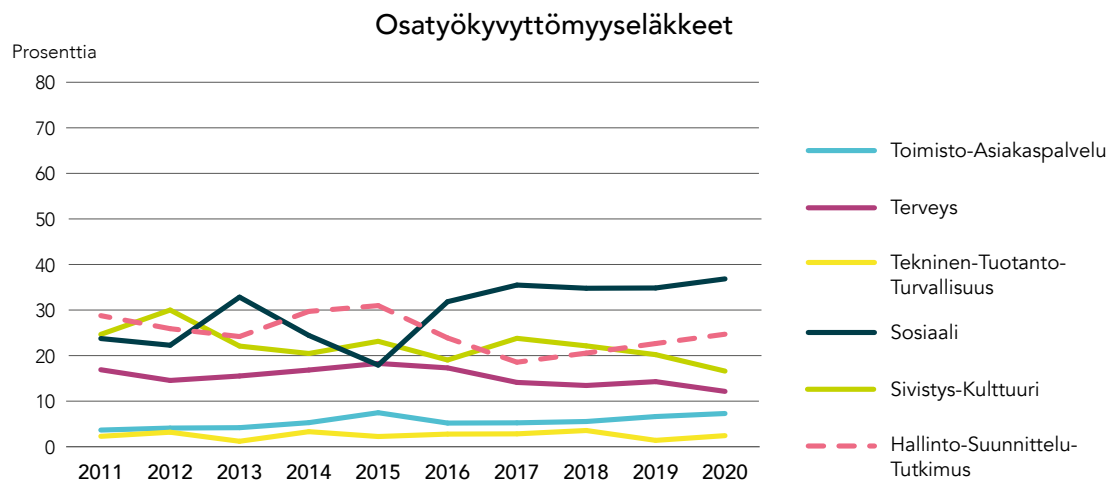
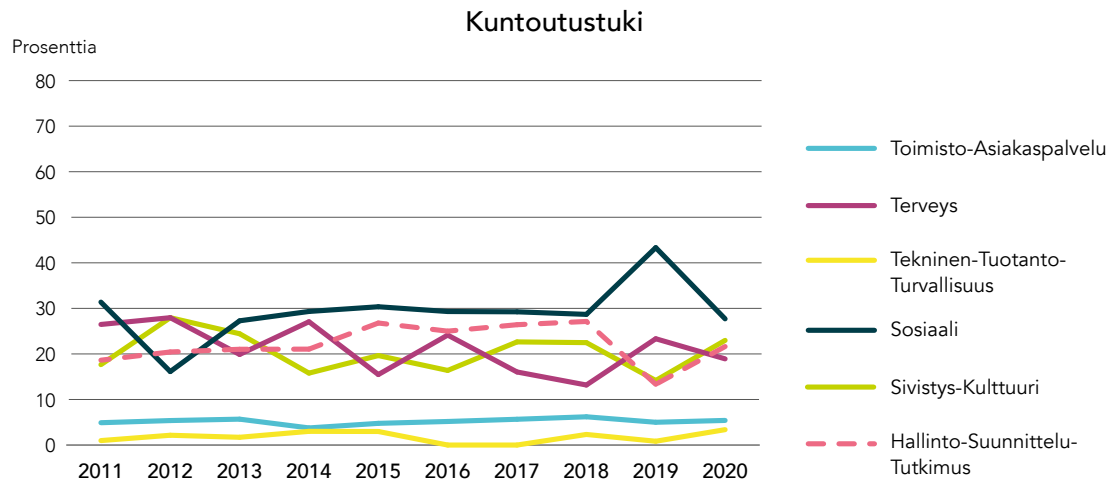
Kuvio 32: Valtiolla eläkkeelle siirtyneiden työura valtiolla vakuutettuna, vuotta mediaanilla mitattuna.



5.2.4. Eläkkeelle siirtyneet – ammatti

Ammattitieto esitetään seuraavassa yleisellä ammattiryhmän tasolla sekä yleisimpien yksittäisten ammattien tasolla. Ammatti kuvaa eläkkeelle siirtyneen edellisen vuoden lopun ammattialaa. Kuviossa 33 esitetään muut tarkastelussa olevat eläkelajit paitsi työkyvyttömyyseläke, jossa siirtyneitä on tapausmäärinä vähän. Kuvion mukaan valtion palveluksessa työssä ja eläkkeellä olevien työkyvyttömyyseläkettä saavien ammattitausta jakautuu varsin tasaisesti. Kuntoutustuen sekä osatyökyvyttömyyseläkkeiden saajissa kulttuuri- ja sivistystausta on yleisin erityisesti tarkastelun loppupuolella. Harvinaisempia taustoja ovat sosiaaliala ja terveysala. Vanhuuseläkkeen saajien ammattitaustoista erottuu se, että sivistys- ja kulttuurialan tausta on hyvin yleinen. Se on tarkastelujaksolla yli 70 prosenttia. Liitetaulukosta 2 nähdään ammatti tarkemmin. Siirtyneiden kuva tarkentaa Luvussa 4.2.1 esitettyä tietoa.

Kuvio 33: Valtion ammatista siirtyneiden edeltävä ammattiala, prosenttia.



5.3. Kirkko ja Kela

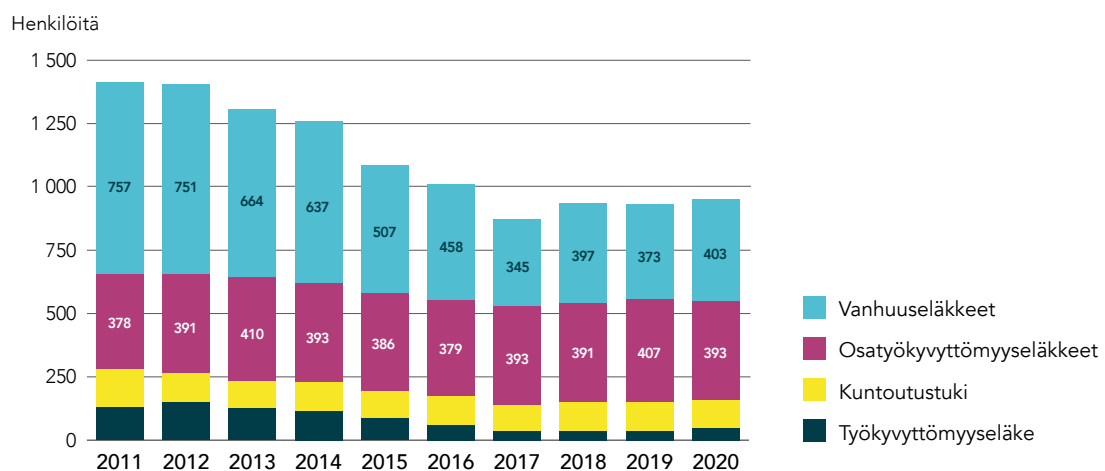
Julkisen sektorin pienemmissä eläkelaitoksissa on yhtenäisemmät palvelussuhdehistoriat kuin esimerkiksi kunta-alalla. Tämä tarkoittaa, että työn ja eläkkeen limittyminenkin on yhdenmukaisemmin mitattavissa. Tarkastelun kohteena olevat henkilöt ovat palvelleet joko työ- tai virkasuhteessa.

5.3.1. Eläkkeensaajat – ikä ja ammatti

Työssä ja eläkkeellä olleiden lukumäärä on tarkastelujaksolla kehittynyt Kuvion 34 mukaisesti: laskua on kaikkiaan noin kolmannes. Vuodesta 2018 eteenpäin muutos on pysähtynyt ja lukumäärät ovat vakiintuneet. Vuonna 2020 eläkelajien henkilömäärät ja osuudet olivat seuraavat: vanhuuseläke (403 henkilöä, 42 %), osatyökyvyttömyyseläkkeet (393 henkilöä, 41 %), kuntoutustuki (108 henkilöä, 11 %) ja työkyvyttömyyseläke (48 henkilöä, 5 %). Työssäkäyvien eläkkeensaajien lukumäärä oli kaikkiaan 954. Kuviosta nähdään, että laskua on tapahtunut kaikissa muissa eläkelajeissa paitsi osatyökyvyttömyyseläkkeissä.

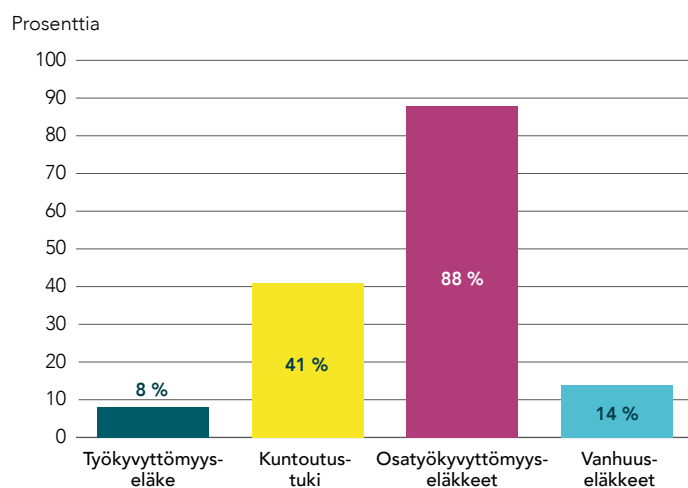
Eläkkeensaajien sukupuolijakaumasta voidaan nostaa esille erot vanhuuseläkkeissä sekä osatyökyvyttömyyseläkkeissä. Työssä ja eläkkeellä olleista miehistä suurin osa oli vanhuuseläkkeen saajia, kun naisissa vastaava osuus on pienempi, ja vastaavasti osatyökyvyttömyyseläkkeen saajien osuus on korkea. Vuonna 2020 miehistä vanhuuseläkkeellä oli 58 prosenttia ja osatyökyvyttömyyseläkkeillä 28 prosenttia. Naisissa vastaavat osuudet olivat 43 ja 40 prosenttia. Naisissa kuntoutustuen saajien osuus oli 10 prosenttia ja vastaavasti miehissä 6 prosenttia.

Kuvio 34: Työssä ja eläkkeellä kirkolla tai Kelassa vuoden aikana, henkilöitä.



Työssäkäyvien eläkkeensaajien osuuksia tarkastellaan seuraavaksi yli koko tarkastelujakson. Kuviosta 35 nähdään, että osatyökyvyttömyyseläkkeiden saajista 88 prosenttia osallistui työhön. Kuntoutustuen ja vanhuuseläkkeen saajissa vastaavat osuudet olivat 41 prosenttia ja 14 prosenttia. Muiden kuin vanhuuseläkkeen saajien lukumäärät ovat pieniä. Tarkastelujaksolla muiden kuin osatyökyvyttömyyseläkkeiden osuudet ovat laskeneet.

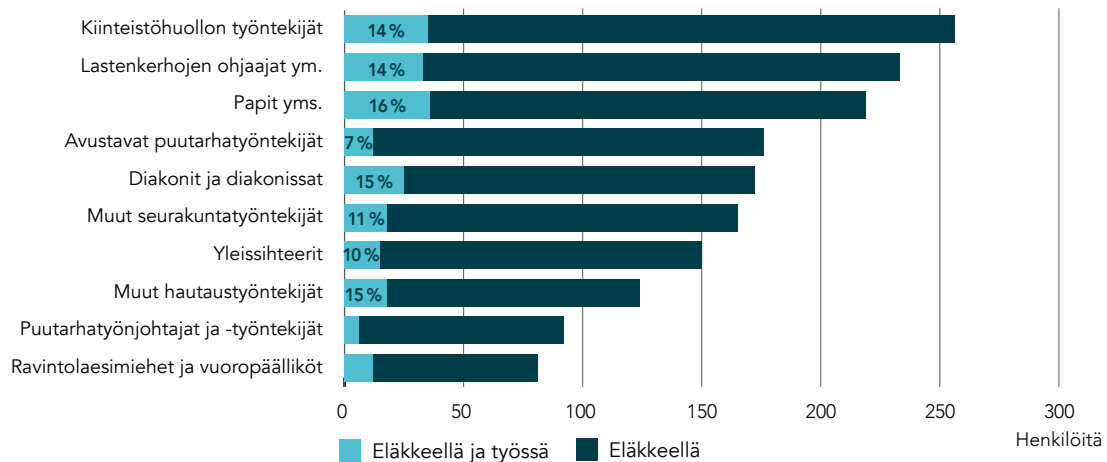
Kuvio 35: Työssäkäyvien eläkkeensaajien osuus kirkolla tai Kelassa, vuosina 2011–2020, prosenttia.



Muuhun julkiseen sektoriin verrattuna kirkon ammateissa vanhuuseläkkeen rinnalla työskentely on yleisempää. Osuus on 14 prosenttia. Kunta-alalla vanhuuseläkkeen rinnalla työskenteli 7 prosenttia (vrt. Kuvio 12), kun vastaava luku valtiolla oli 9 prosenttia (vrt. Kuvio 23).

Kirkon ammateissa työn jatkaminen vanhuuseläkkeen rinnalla nähdään Kuviosta 36. Kuvion perusteella kirkolla yleisimmissä ammateissa vanhuuseläkkeen rinnalla työtätekevien osuudet olivat seuraavat: kiinteistöhuollon työntekijät (14 %), lastenkerhojen ohjaajat (14 %) ja papit (16 %). Vanhuuseläkkeellä työskentely on yleistä monissa ammateissa.

Kuvio 36: Työssäkäynnin yleisyys vanhuuseläkkeen rinnalla yleisimmissä kirkon ammateissa vuonna 2020, henkilöitä ja prosenttia.

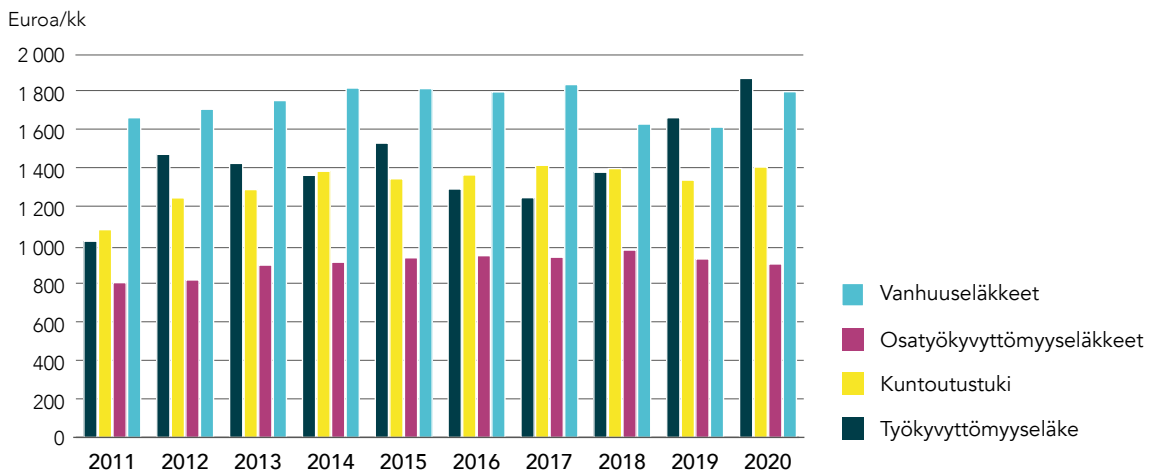


5.3.2. Eläkkeensaajat – työeläke ja ansiotulo

Kuviosta 9 nähtiin eläketaso kaikkien kirkon ja Kelan eläkkeensaajien osalta. Kun sitä verrataan niiden eläkkeisiin, jotka olivat työssä eläkkeen rinnalla (Kuvio 37), huomataan pieniä eroja. Eläkettä ja työtä rinnastavilla oli keskimäärin hieman korkeammat eläkkeet kuin eläkkeensaajilla kaikkiaan. Vuonna 2020 eläketasot olivat seuraavat: työkyvyttömyyseläke (1 863 €), vanhuuseläke (1 794 €), kuntoutustuki (1 403 €) ja osatyökyvyttömyyseläkkeet (900 €).

Sukupuolen mukaisissa tarkasteluissa eroissa korostuu miesten korkeampi eläketaso. Vuonna 2020 erot miesten hyväksi olivat seuraavat: työkyvyttömyyseläke (200 %), vanhuuseläke (39 %), kuntoutustuki (16 %) ja osatyökyvyttömyyseläkkeet (2 %).

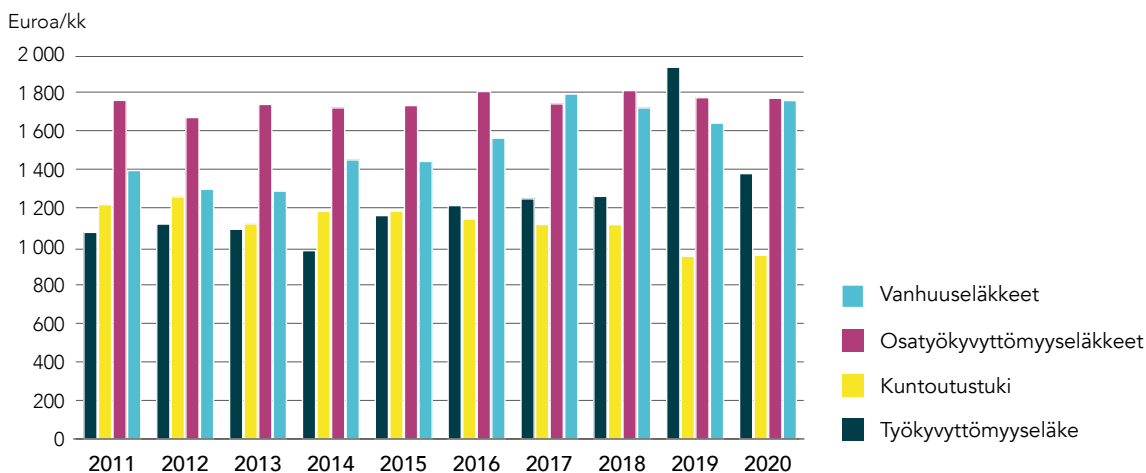
Kuvio 37: Työssä ja kirkon tai Kelan eläkkeellä. Työeläke, euroa kuukaudessa keskimäärin vuoden 2020 hintatasossa.



Kuviosta 38 nähdään työssä ja eläkkeellä olleiden ansiotulon määrä. Kuten eläkkeissä, tarkastelujaksolla ei ole tapahtunut merkittävää muutosta eläkkeensaajaryhmien ansioissa. Työkyvyttömyyseläkkeen saajien määrä kaikkiaan on pieni, mikä selittää vuosittaista vaihtelua erityisesti tarkastelun loppuvuosina. Tarkastelujaksolla korkeimmat ansiotulot olivat vanhuuseläkkeen ja osatyökyvyttömyyseläkkeiden saajilla. Vuonna 2020 vanhuuseläkkeen saajien ansiotasoa oli 1 756 euroa ja osatyökyvyttömyyseläkkeiden saajien 1 768 euroa.

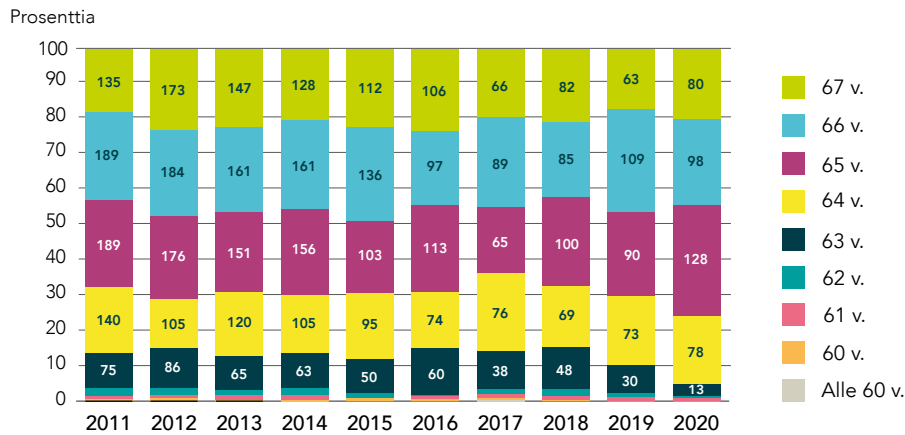
Sukupuolen mukaan tarkasteltuna ansiotuloissa ei ole erityisen suuria eroja. Vanhuuseläkkeen, kuntoututuen ja osatyökyvyttömyyseläkkeiden saajissa miehillä oli lievästi korkeampi ansiotasoa. Suurin ero paikantuu vanhuuseläkkeen saajiin, joissa vuonna 2020 miesten ansiotasoa oli vuonna 15 prosenttia korkeampi kuin naisten. Ansiotasoa kaikkiaan on matalampi kuin esimerkiksi valtiolla (vrt. Kuvio 30).

Kuvio 38: Työssä ja kirkon tai Kelan eläkkeellä. Ansiotulo, euroa kuukaudessa keskimäärin vuoden 2020 hintatasossa.



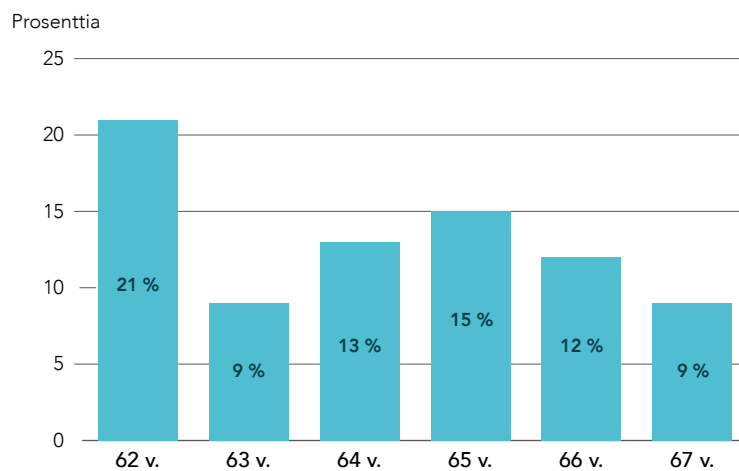
Tarkastelujaksolla tapahtunut ikärakenteen muutos ja eläkeuudistusten mukana tullut eläkeiän nousu heijastuvat maltillisesti vanhuuseläkkeen saajien ikärakenteeseen. Kuviosta 39 nähdään, että 63-vuotiaiden osuus on tarkastelun lopussa pienentynyt. Vanhemmissa ikäryhmissä osuudet ovat vakaat. Ikärakenteen muutos muistuttaa valtiota (vrt. Kuvio 25), kun taas kunta-alalla muutos erityisesti viime vuosina on ollut selvempi (vrt. Kuvio 14).

Kuvio 39: Työssä ja vanhuuseläkkeellä kirkolla tai Kelalla iän mukaan vuoden aikana, henkilöitä ja prosenttia.



Kuviosta 40 nähdään vuoden 2020 tilanne tarkemmin. Kuvion mukaan yli 64-vuotiaiden vanhuuseläkkeen rinnalla työssäkäyvien osuus oli 65-vuotiaissa 15 prosenttia ja 66- ja 67-vuotiaissa vastaavasti 12 ja 9 prosenttia. Luvut ovat samalla tasolla kuin kunta-alalla (vrt. Kuvio 15).

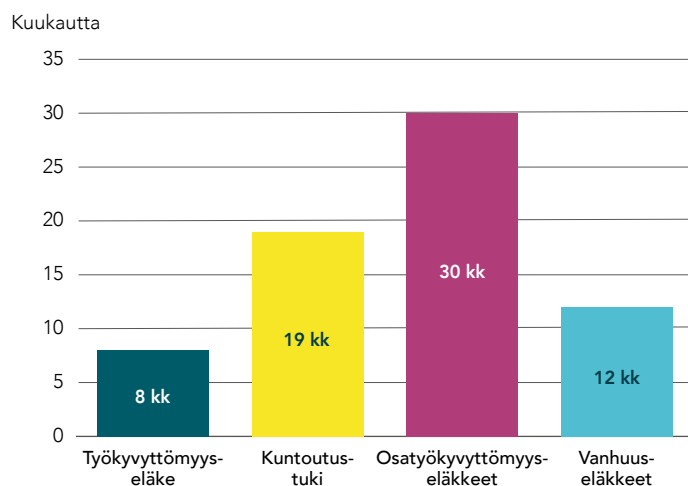
Kuvio 40: Työssäkäyvien vanhuuseläkkeen saajien osuus kirkolla tai Kelalla iän mukaan vuonna 2020, prosenttia.



5.3.3. Eläkkeelle siirtyneet – limittyminen ja edeltävä työura

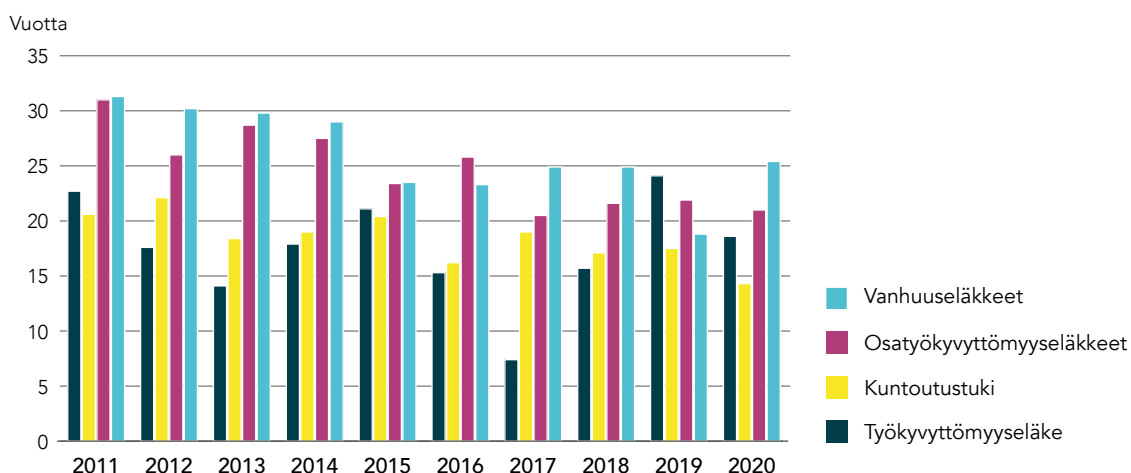
Kuviossa 41 on esitetty työn ja eläkkeen limittyvä aika keskimäärin eläkelajin mukaan. Tarkastelu rajautuu vuosien 2011–2017 eläkkeelle siirtyneisiin (ja työnteon ennen tarkastelun loppua lopettaneisiin) ja heillä toteutuneeseen työn ja eläkkeen limittymiseen. Kuviosta nähdään, että osatyökyvyttömyyseläkkeiden rinnalla työskenneltiin keskimäärin 30 kuukautta. Vanhuuseläkkeen rinnalla vastaava aika oli 12 kuukautta, joka on selvästi enemmän kuin muualla julkisella sektorilla (vrt. Kuviot 19 ja 31).

Kuvio 41: Työn ja eläkkeen limittyminen kirkolla tai Kelalla, kuukautta keskimäärin.



Eläkkeelle siirtymistä edeltävä työura kirkon tai Kelan eläkejärjestelmissä vakuutettuna nähdään Kuviosta 42. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden työurat ovat pääsääntöisesti pidempiä kuin muilla. Työkyvyttömyyseläkkeistä osatyökyvyttömyyseläkkeille siirtyneiden työurat olivat pidemmät kuin muilla ja samalla tasolla kuin vanhuuseläkkeille siirtyneillä. Muilla työkyvyttömyystaustasta eläkkeelle siirtyneillä työurat ovat olleet epäyhtenäisempiä ja lyhyempiä. Eläkkeen hakijoiden ikäprofiilin perusteella esimerkiksi osatyökyvyttömyyseläkkeitä myönnetään kuntoutustukeen verrattuna vanhemmille, mikä selittää osaltaan kuntoutustuella siirtyneiden lyhyempiä työuria. On hyvä huomata, että esimerkiksi vuosittain työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneitä on lukumääräisesti vähän, mikä aiheuttaa vaihtelua vuosikohtaisiin lukuihin. On hyvä muistaa, että tässä ei ole kysymys henkilön koko työurasta, koska yksityisen sektorin työsuhteet eivät ole mukana tarkastelussa.

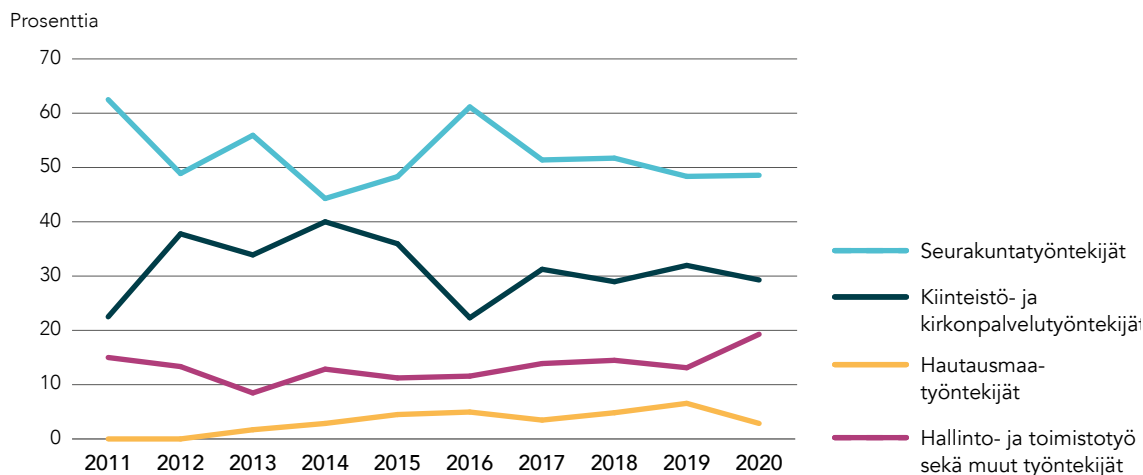
Kuvio 42: Kirkon tai Kelan eläkkeelle siirtyneiden työura järjestelmän piirissä, vuotta mediaanilla mitattuna.



5.3.4. Eläkkeelle siirtyneet – ammatti

Ammattitieto esitetään rekisteritiedon puutteiden takia ainoastaan kirkon osalta. Mikäli Kelan ammattitiedot olisivat kattavasti käytettävissä, paikantuisivat Kelan työntekijät lähes yksinomaan hallinto- ja toimistotehtäviin. Kirkon ammattitiedon vajaan kattavuuden perusteella myöskään erittely eläkelajin mukaan ei ole tarkoituksenmukaisista. Kuviosta 43 nähdään kaikkien eläkelajien osalta, että seurakuntatyöntekijän ammattitausta on yleisin: sen osuus on noin puolet.

Kuvio 43: Ammatista eläkkeelle siirtyneiden edeltävä ammattiala kirkolla, prosenttia.



Eläketurvakeskuksen tilastoraporteista saa kattavasti tietoa työnteen ja eläkkeen limittymisestä eri eläkelajeilla koko työeläkejärjestelmän tasolla (esim. Kannisto 2021). Aikaisemmassa Kevan raportissa tarkasteltiin työn ja eläkkeen limittymistä kunta-alan ja valtion vanhuuseläkkeissä (ks. Sohlman 2016). Tuloksissa kiinnitetään huomio vanhuuseläkkeen rinnalla työskentelyn yleistymiseen. Kansainvälisesti erityisesti työuran jatkuminen yli 65-vuotiaana – vanhuuseläkeikäessä – on paljon tutkittu aihe. OECD:n ja EU:n vertailussa Suomessa vanhuuseläkeikäisten työnteko ikääntyneiden (65–69-vuotiaat) työllisyysasteella mitattuna on vähäisempää kuin esimerkiksi muissa Pohjoismaissa. Tämän raportin tarkoitus on tuottaa ensimmäistä kertaa yksityiskohtaisempaa tietoa ilmiöstä julkisella sektorilla vanhuuseläkkeen lisäksi myös työkyvyttömyyseläkkeistä. Tämän raportin tulosten mukaan Suomessa julkisen sektorin tulokset varsinkin kunta-alalla ovat lähempänä verrokkimaita.

Julkinen sektori eroaa edelleen yksityisestä siinä, että ammatilliset ja henkilökohtaiset eläkeiät (63–65 vuotta) tarjoavat ihmisille mahdollisuuden harkita työnteen jatkamista vanhuuseläkkeen rinnalla. Käytännössä henkilökohtainen eläkeikä ohjaa voimakkaasti eläkkeelle siirtymistä. Työurien pituuksissa on nähtävissä, että työurat julkisella sektorilla ovat yhtenäisempiä ja voivat jatkua pidempään kuin yksityisellä sektorilla palkansaajana (ks. Nivalainen 2022). Muihin maihin verrattaessa voidaan arvioida, että julkisen sektorin työntekijät ovat työmarkkinoiden näkökulmasta lähempänä pohjoismaisia verrokkimaita.

Tässä raportissa kootaan yhteen tulokset kunta-alan, valtion sekä kirkon ja Kelan vakuutettujen piirissä tarkastelujaksolla 2011–2020.

Kunta-alan alle 68-vuotiaiden eläkkeensaajien määrä on tarkastelujaksolla laskenut lähes 7 prosenttia, ja samaan aikaan työssä ja eläkkeellä olevien lukumäärä on kasvanut. Kasvua on erityisesti osatyökyvyttömyyseläkkeen saajissa, kun vanhuuseläkkeen saajien lukumäärä on tarkastelujaksolla vakioitunut. Tarkastelujaksolla osatyökyvyttömyyseläkkeen saajista 89 prosenttia ja vanhuuseläkkeensaajista 7 prosenttia työskenteli eläkkeen rinnalla. Ammatin mukaan tarkasteltuna työn ja osatyökyvyttömyyseläkkeen rinnalla työskenteleminen oli yleistä hoitoalalla, varhaiskasvatuksessa sekä siivous- ja keittiöalalla, joissa osuus oli 97 prosenttia. Vanhuuseläkkeen rinnalla työskentelevien ammattitaustoissa on huomattavaa vaihtelua. Työssäkäyvien vanhuuseläkkeen saajien osuutta selittävät osaltaan henkilökohtaiset eläkeiät, jotka mahdollistavat työnteen muita paremmin. Kunta-alan yleisimmät ammatit korostuvat tässä tarkastelussa. Hoitoalalla osuus oli vuonna 2020 noin 26 prosenttia ja varhaiskasvatuksessa 17 prosenttia. Työn ja eläkkeen limittymisen kesto tarkastelujaksolla oli pisin osatyökyvyttömyyseläkkeissä, jossa kesto oli keskimäärin 29 kuukautta. Vanhuuseläkkeissä vastaava luku oli 6 kuukautta.

Valtio-sektorilla on jatkunut jo ennen tarkastelujakson alkua alkanut lasku alle 68-vuotiaissa eläkkeensaajissa. Vuodesta 2011 laskua on ollut 40 prosenttia. Lukumäärissä lasku paikantui vanhuuseläkkeen ja erityisesti työkyvyttömyyseläkkeen saajiin. Työkyvyttömyyseläkkeen saajien määrä on selvästi enemmän kuin puolittunut: laskua oli lähes 67 prosenttia. Vanhuuseläkkeen saajia oli lukumäärältään eniten, ja siinä laskua 35 prosenttia. Samaan aikaan työssä ja eläkkeellä olleiden lukumäärä on laskenut 17 prosenttia, joskin viime vuosina lukumäärät ovat vakiintuneet. Tarkastelujaksolla osatyökyvyttömyyseläkkeen saajista 85 prosenttia ja vanhuuseläkkeen saajista 9 prosenttia työskenteli eläkkeen rinnalla. Työssäkäyvien vanhuuseläkkeen saajien osuutta selittävät osaltaan henkilökohtaiset eläkeiät, jotka mahdollistavat työnteon muita paremmin. Opetusala on valtiolla yleisin ammattiala. Sen piirissä myös työn ja eläkkeen limittyminen on yleisintä eri eläkelajeilla. Vanhuuseläkkeellä olevista opetusalan henkilöistä 24 prosenttia kävi töissä vuonna 2020. Muista ammattiryhmistä voidaan mainita sotilaat ja rajavirkamiehet, joissa osuus oli 10 prosenttia. Työn ja eläkkeen limittymisen kesto tarkastelujaksolla oli pisin osatyökyvyttömyyseläkkeissä, jossa kesto oli keskimäärin 30 kuukautta. Vanhuuseläkkeissä vastaava luku oli 7 kuukautta eli suunnilleen saman verran kuin kunta-alalla.

Kirkon ja Kelan vakuutettujen piiri on selvästi pienempi kuin edellä mainituilla sektoreilla. Kuten muualla julkisella sektorilla, kirkon ja Kelan toimihenkilötaustaisia eläkkeensaajien määrä on tarkastelujaksolla laskenut. Lukumäärissä lasku on paikantunut erityisesti työkyvyttömyyseläkkeen saajiin. Työssä ja eläkkeellä olleiden lukumäärä on laskenut tarkastelujaksolla kolmanneksen. Viime vuosina lasku on kuitenkin taittunut. Tarkastelujaksolla osatyökyvyttömyyseläkkeiden saajista 88 prosenttia ja vanhuuseläkkeen saajista 14 prosenttia työskenteli eläkkeen rinnalla. Vanhuuseläkkeellä työskentely on siis selvästi yleisempää kuin kunta-alalla tai valtiosektorilla. Vanhuuseläkkeen rinnalla työskentely on verrattain yleistä useissa ammateissa. Kirkon ammateissa työskentelee runsaasti niin sanottuja kutsumusammateissa olevia, mikä osaltaan voisi selittää pitkiä työuria ja työn jatkamista vanhuuseläkkeen rinnalla. Yleisintä se on papeilla (16 %), kiinteistöhuollossa (14 %), kerhojen ohjaajissa (14 %) sekä diakoneissa (14 %). Työn ja eläkkeen limittymisen kesto vastaa muuta julkista sektoria työkyvyttömyyseläkkeiden osalta, mutta vanhuuseläkkeissä kesto on selvästi pidempi (12 kuukautta).

Kyselytutkimukset vahvistavat käsitystä, että mielenkiintoiset työmahdollisuudet ja lisätienestit vanhuuseläkkeelle siirtymisen jälkeen houkuttelisivat ihmisiä takaisin töihin. Julkisen sektorin työt useimmiten edellyttävät erityiskoulutusta, jota on vaikeaa nopeasti hankkia. Siksi esimerkiksi vanhuuseläkeikäisiin hoitoalan ammattilaisiin liittyy kiinnostava kysymys, että olisiko heissä työvoimareserviä helpottamaan akuuttia työvoimapulaa. Tämän tutkimuksen valossa vanhuuseläkeikäisten hoitajien joukossa voisi olla jonkin verran työvoimareserviä. Valtiolla asiantuntija-ammateista vanhuuseläkkeelle siirtyneissä on verrattain vähän niitä, jotka jatkavat työuraa vanhuuseläkkeen rinnalla, mikä herättää kysymyksen, että voisiko työnteko olla yleisempää. Oma kysymyksensä on osatyökykyisten työllistyminen. Tätä joukkoa koskeva kysymys liittyy olennaisesti työ- ja toimipaikkoihin, niiden resursseihin sekä toimintatapoihin. Olisi edelleen syytä pohtia, mitkä tekijät eri toimipaikoissa, erityisesti kunta-alalla ja valtiolla, tukisivat parhaiten osatyökykyisten työllistämistä ja sittemmin pysyvää paluuta työhön.

Rekisteritutkimuksen avulla voidaan verrattain tarkasti paikantaa, missä ammateissa ja minkätyyppisissä työpaikoissa ihmiset valitsevat työtä eläkkeen rinnalle. Rekisteritutkimus ei kuitenkaan paljasta ihmisten motivaatiotekijöitä, joten emme voi tarkasti sanoa, miksi eläkkeellä työskennellään. Rekistereiden ulkopuolelle jää myös työnantajien käytäntöihin, asenteisiin ja työkulttuuriin liittyviä tekijöitä. Kyselytutkimusten valossa esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoalan toimipaikoilla suhtaudutaan positiivisesti työuran jatkamiseen (ks. Järnefelt ym. 2022). Jatkotutkimus onkin tarpeen selvittämään työntekijöiden motivaatiotekijöitä sekä työnantajien asenteita työn ja eläkkeen liittymiseen.

Salokari, Voppe (05.10.2021) Kokemus ja osaaminen käyttöön – työtä eläkkeen rinnalla
Blogi: <https://www.varma.fi/ajankohtaista/blogit-ja-podcastit/blogit/2021-Q4/kokemus-ja-osaaminen-kayttoon--tyota-elakkeen-rinnalla/>

Eurostat (2020) Ageing Europe - statistics on working and moving into retirement.
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Ageing_Europe_-_statistics_on_working_and_moving_into_retirement

Ervasti, Jenni & Pekkarinen, Laura & Virtanen, Marianna & Aalto, Ville & Oksanen, Tuula (2019) Labor market transitions and working conditions among partially disabled public sector employees. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti – Journal of Social Medicine 2019: 56: 15–26.

Ilmakunnas, Ilari & Tenhunen, Sanna & Nivalainen, Satu (2022) Osa-aikaeläke ja osittainen vanhuuseläke - Yleisyys, taustatekijät ja yhteys vanhuuseläkkeelle siirtymiseen. Yhteiskuntapolitiikka 87 (2022):3.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022060844690>.

ILO. <https://ilostat.ilo.org>

Järnefelt, Noora & Riekhoff, Aart-Jan & Laaksonen, Mikko & Liukko, Jyri (2022) Työnantajien näkemyksiä eläkeiästä ja työurien pidentämisestä Työnantajatutkimusten tuloksia vuosilta 2004, 2011 ja 2021. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 01/2022.

Kannisto, Jari (2017) Oven avaus: katsaus osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen valinnoihin. Eläketurvakeskuksen tilastoja 09/2017.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201708318372>

Kannisto, Jari (2021) Eläkkeellä ja työssä: tilasto eläkeläisten työnteosta vuosina 2007–2020. Eläketurvakeskuksen tilastoja: 15/2021.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021121360250>

Kannisto, Jari (2022) Osittainen varhennettu vanhuuseläke ja työuraeläke: Uudet eläkelajit 2022. Eläketurvakeskuksen tilastoja 01/2022.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022041228469>

Laaksonen, Mikko & Rantala, Juha & Järnefelt, Noora & Kannisto, Jari (2016) Työkyvyttömyyden vuoksi menetetty työura. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 4/2016.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-691-247-2>

Nivalainen, Satu (2022) Sosioekonomiset erot - vanhuuseläkkeelle siirtyminen ja työurat 2006, 2011 ja 2017. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 3/2022.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-691-347-9>

Nivalainen, Satu & Riekhoff, Aart-Jan & Tenhunen, Sanna & Salonen, Janne (2021) Partial old-age pension: A picture of claimants in 2017–2020. Finnish Centre for Pensions, Studies: 06/2021.
[https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-691-341-7OECD \(2021\)](https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-691-341-7OECD (2021))

Pensions at a Glance.
<https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/pensions-at-a-glance-2021-ca401ebd-en;jsessionid=vi5EfzcU6dVZkLEeIAXZUjHbJ8Y4VcnqyGo-hw2m.ip-10-240-5-26#page=175&zoom=100,0,105>

Palomäki, Liisa-Maria & Tuominen, Eila (2010) Työssä käyvät eläkeläiset: erot muihin työssä käyviin ja eläkkeellä oleviin. Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2010:4.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2015112620063>

Polvinen, Anu & Laaksonen, Mikko & Rantala, Juha & Hietaniemi, Marjukka & Kannisto, Jari & Kuivalainen, Susan (2018) Working While on a Disability Pension in Finland: Association of Diagnosis and Financial Factors to Employment. Scandinavian Journal of Public Health 2018; 46: 74–81.

Polvinen, Anu & Rantala, Juha & Kuivalainen, Susan (2019) Vanhuuseläkkeellä ja työssä. Tutkimus vanhuuseläkeläisten työssäkäynnin yleisyydestä ja sosioekonomisista eroista. Yhteiskuntapolitiikka 84 (2019):1

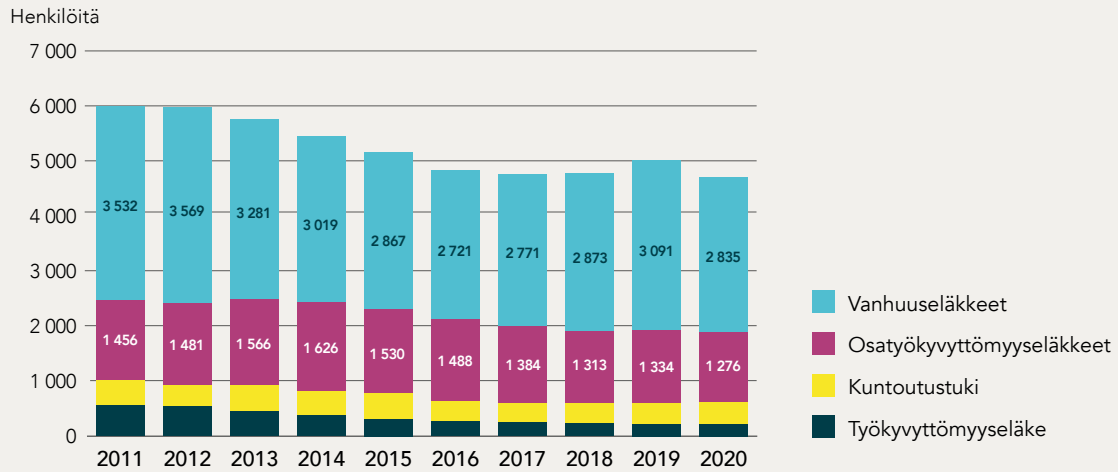
Polvinen, Anu & Kuivalainen, Susan (2022) Työskennelläkö vai ei? Vanhuuseläkeläisten työssäkäynti ja kiinnostus eläkkeen rinnalla työskentelyyn. Yhteiskuntapolitiikka 87 (2022).

Sohlman, Petra (2016) Vanhuuseläkkeellä työskentely julkisella sektorilla. Keva, Helsinki. https://www.keva.fi/globalassets/2-tiedostot/ta-tiedostot/esitteet-ja-julkaisut/vanhuuselakkeella_tyoskentely_julkisella_sektorilla_keva2016.pdf

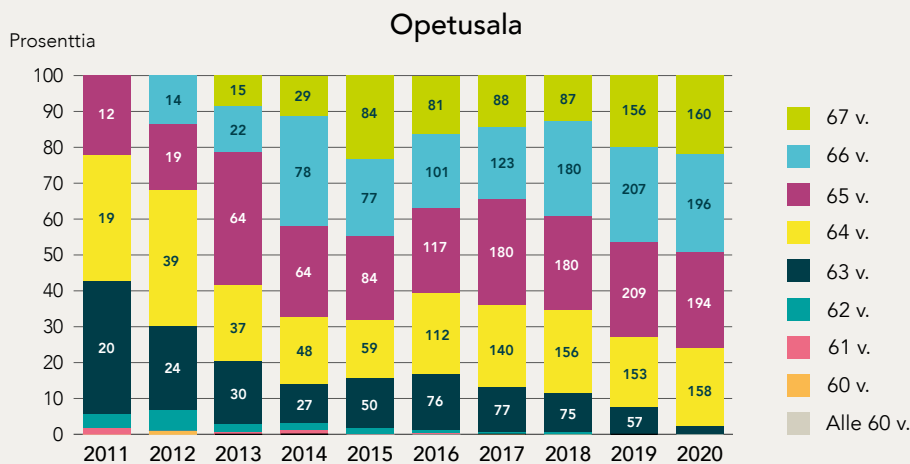
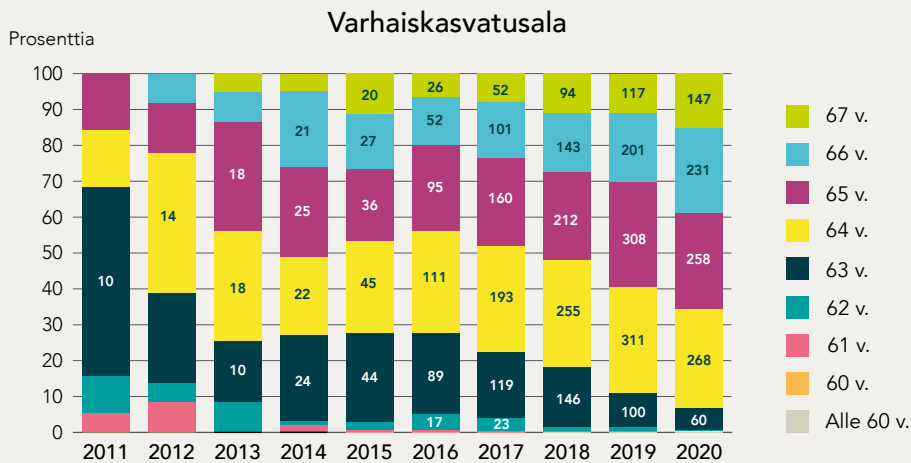
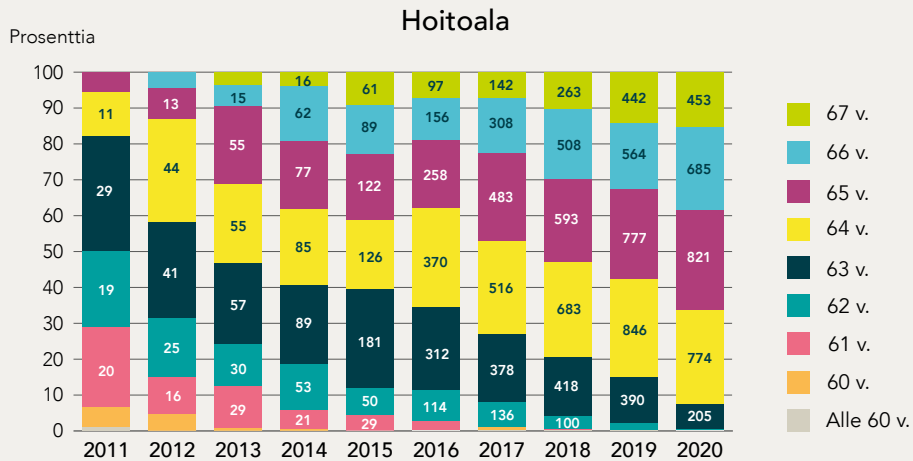
Sutela, Hanna & Pärnänen, Anna & Keyriläinen, Marianne (2019) Digiajan työelämä – Työolotutkimuksen tuloksia 1977–2018. Tilastokeskus, Suomen virallinen tilasto.

Tenhunen, Sanna & Nivalainen, Satu & Järnefelt, Noora & Salonen, Janne (2019) Ketkä valitsevat OVEN? Tutkimus osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtymisen taustatekijöistä. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia: 06/2018.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-691-300-4>

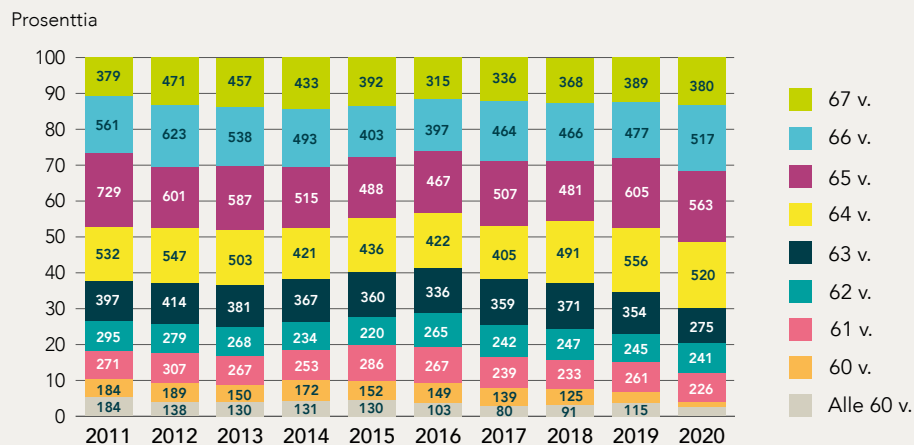
Liitekuvio 1: Työssä ja eläkkeellä valtiolla vuoden aikana ilman sotilaseläkkeen saajia, henkilöitä.



Liitekuvio 2: Työssä ja vanhuuseläkkeellä kunta-alalla iän mukaan vuoden aikana eräissä ammattiryhmissä, henkilöitä ja prosenttia.



Liitekuvio 3: Työssä ja vanhuuseläkkeellä valtiolla iän mukaan vuosina ilman sotilaseläkkeen saajia, henkilöitä ja prosenttia.



Liitetaulukko 1: Kunta-alalla vuonna 2020 eläkkeelle siirtyneiden edeltävä ammatti, prosenttia.

Kuntoutustuki (n=964)	Prosenttia
Hoitoala	32,7
Varhaiskasvatusala	11,7
Sairaala- ja hoitoapulaiset	7,4
Siivous- ja keittiötyöntekijät	5,9
Sosiaalialan hoitajat ja ohjaajat	5,8
Opetusala	4,3
Kiinteistönhuolto	3,4
Sihteerit ja assistentit	3,2
Kotityöpalvelutyöntekijät ja avustajat	2,7
Muut ammatit	20,3
Osatyökyvyttömyyseläke (n=2 151)	
Hoitoala	34,1
Varhaiskasvatusala	11,4
Siivous- ja keittiötyöntekijät	7,7
Sairaala- ja hoitoapulaiset	7,0
Sihteerit ja assistentit	5,2
Opetusala	4,6
Sosiaalialan hoitajat ja ohjaajat	4,3
Terapeutit ja muut terveysalan työntekijät	3,5
Kotityöpalvelutyöntekijät ja avustajat	2,9
Muut ammatit	19,2
Vanhuuseläke (n=1 860)	
Hoitoala	28,8
Varhaiskasvatusala	9,0
Opetusala	8,4
Sairaala- ja hoitoapulaiset	6,2
Siivous- ja keittiötyöntekijät	6,0
Tieto puuttuu	4,5
Sihteerit ja assistentit	4,4
Lääkärit	4,0
Kotityöpalvelutyöntekijät ja avustajat	3,5
Muut ammatit	25,3

Liitetaulukko 2: Valtiolla vuonna 2020 eläkkeelle siirtyneiden edeltävä ammatti, prosenttia.

Kuntoutustuki (n=150)	Prosenttia
Opetusala	22,0
Hallinnon ja elinkeinojen kehittämisen sekä talous- ja lakiasioiden erityisasiantuntijat	14,0
Talous-, hallinto- ja lakialojen asiantuntijat	12,7
Sihteerit ja assistentit	8,0
Poliisit	6,0
Vartiointityöntekijät	6,0
Yliopisto- ja tutkimustyöntekijät	5,3
Hoitoala	4,0
Sosiaalialan hoitajat ja ohjaajat	3,3
Muut ammatit	18,7
Osatyökyvyttömyyseläke (n=251)	
Opetusala	29,1
Hallinnon ja elinkeinojen kehittämisen sekä talous- ja lakiasioiden erityisasiantuntijat	13,5
Sihteerit ja assistentit	11,2
Talous-, hallinto- ja lakialojen asiantuntijat	9,6
Yliopisto- ja tutkimustyöntekijät	6,8
Hoitoala	3,6
Luonnontieteen ja tekniikan asiantuntijat	3,2
Poliisit	3,2
Sotilaat ja rajavirkamiehet	2,8
Muut ammatit	17,1
Vanhuuseläke (n=572)	
Opetusala	54,7
Tieto puuttuu	13,3
Hallinnon ja elinkeinojen kehittämisen sekä talous- ja lakiasioiden erityisasiantuntijat	7,3
Yliopisto- ja tutkimustyöntekijät	7,3
Talous-, hallinto- ja lakialojen asiantuntijat	2,6
Hallinto- ja talousjohtajat., julkishallinnon johtajat	2,1
Poliisit	1,7
Sihteerit ja assistentit	1,4
Varhaiskasvatusala	1,2
Muut ammatit	8,2

Työssä ja eläkkeellä julkisella sektorilla -tutkimuksessa selvitetään työnteon ja eläkkeen limittymistä valtiolla, kunta-alalla sekä kirkon ja Kelan palveluksessa. Tässä raportissa tarkastellaan kuinka yleistä työn ja eläkkeen limittyminen on julkisella sektorin eläkejärjestelmissä ja minkälaisia taustoja henkilöillä on. Tarkastelussa ovat työkyvyttömyyseläkkeet ja vanhuuseläke. Tutkimus kattaa vuodet 2011–2020 tuottaen tietoa sekä muutostrendeistä että ajantasaisen kuvan viimeaikaisesta tilanteesta. Tutkimus perustuu rekisteriaineistoihin ja se on tehty Kevassa.



Käyntiosoite Unioninkatu 43, Helsinki
Postiosoite Keva, 00087 KEVA
Nettiosoite www.keva.fi
Puhelin 020 614 21